

Strakonický měsíčník o ochraně přírody

leden 2018

Environmentální akce, reporty, přírodovědná pozorování, ekoporadenské tipy, botanika, zoologie, úvahy, recenze, recepty, tipy na odbornou literaturu i beletrii, zdravý životní styl, náměty na tvořivé činnosti, poezie...

Ekoporadna při Šmidingerově knihovně
Základní organizace ČSOP Strakonice

Vážení čtenáři,

zdravíme vás na prahu nového roku a zároveň začínáme sedmý ročník našeho časopisu. Velmi nás potěšily reakce, kterými jste nás zahrnuli v závěru minulého roku. I v ostatních oblastech jsme se přesvědčili o tom, že počet lidí, kteří chtějí dělat věci jinak, je možná daleko vyšší, než by se mohlo na první pohled zdát. Zásadní problém, který dělí myšlenku, záměr a snahu od

Z obsahu tohoto čísla:

Ohlédnutí za konferenci Vědomý život.....	2
Ze Strakonice do Brlohu a zpět I.....	2
Zimní houbaření v okolí Lipky.....	3
Důvody zero waste.....	4
Sníme naši planetu? - 7. díl.....	6
Zeleň - proč je nutné mít jí více?.....	7
Pohádka O třech prasátkách.....	9
Objevy detektiva Ledňáčka.....	9
Porad si, neztrať se, přežij.....	10
Hurá na výlet s Enviroskopem - 8.....	10
Objevy detektiva Ledňáčka.....	10
Lhostejnost je seniorům v CSP.....	11
Večer s dokumentem - 47. díl.....	11
Co by si pomyslel pan Josef Vavroušek?...	15
Právní vztahy k dřevinám.....	16
Letokruhy jako kalendář i záznamník.....	17
„Dvanáct visutých zahrad“.....	17
Vzpomínka na Josefa Vavrouška.....	19
Objevy detektiva Ledňáčka - odpovědi.....	20
Zdravé mléko?.....	20
Tradiční a sváteční pokrmy.....	21

hmatatelných výsledků, je možná právě obtížná uchopitelnost onoho pojmu „dělat věci jinak“. V minulém úvodníku jsem upozorňoval na burcující varování mnoha světových vědců před neustále se zhoršujícím stavem globálního prostředí. K článku ([zde](#)) byla přiložena čtenářská anketa s otázkou: „Snažíte se žít zodpovědně vůči planetě?“ Je mi jasné, že podobné záležitosti jsou pouhým výkřikem do tmy, ale i přesto mě zaujalo vysoké číslo (83 %) podílu odpovědí: „Ano, plně si problémy uvědomuji.“ Pokud by byla anketa alespoň z větší části založená na pravdě, musí někde docházet k obrovskému „nedorozumění“ - neboť tendence stavu životního prostředí tomuto výsledku zatím ani zčásti neodpovídají.

Pokud však vezmeme v úvahu nesmyslně nastavené odpovědi, může nám anketa napovědět ještě něco. Že je tady možná skutečně velké procento lidí, které je ochot-

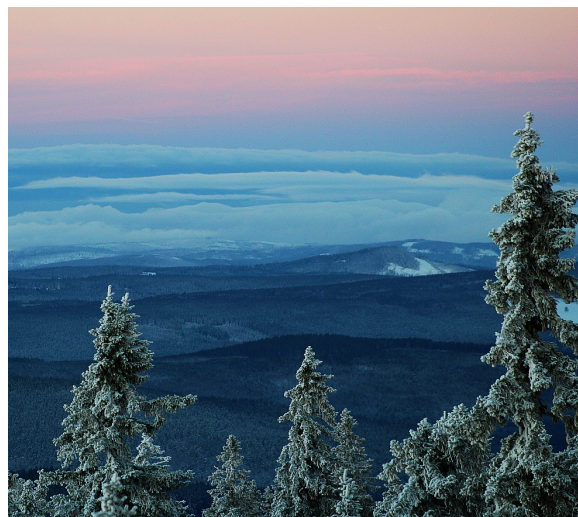

Foto Roman Szpuk

no připustit tristní stav, ale možná zkrátka neví, co konkrétně by se s tím dalo dělat. Nebo možná dělá s dobrým úmyslem něco, co však nepřináší opravdové výsledky. V nápravě tohoto osobně spatřuji velký prostor pro další činnost a zároveň i roli média, které pro vás vytváříme. Čas ukolébáný představou, že vše snad ještě není v tak špatném stavu, pomalu, ale jistě končí. Na globální hrozby už upozorňují i takové kapacity jako např. známý dokumentarista David Attenborough ([zde](#)). Zároveň však kolem sebe cítím velkou podporu lidí, kteří si uvědomují, že tenhle průšvih za nás nikdo jiný nevyřeší.

Přeji si, aby jich jen přibývalo a nenechali se odradit. Váš Kompost.

-jj-

Reakce, příspěvky, odběr: jan.juras@knih-st.cz

Archiv čísel: www.knih-st.cz/kompost

Ohlédnutí

Ohlédnutí za konferencí Vědomý život

Milí čtenáři, velmi ráda se s vámi podělím o to, jak proběhla 9. prosince 2018 konference Vědomý život. Atmosféra vánočních trhů na strakonickém hradě kouzelně doladila a podpořila celou akci. Když se krásný prostor společenského sálu zaplnil více jak 60 lidmi, bylo to pro nás nečekané a milé překvapení. Protože první myšlenka na zorganizování takové akce s sebou nesla představu, že 20 příchozích lidí by byl opravdu skvělý počet účastníků. Byli jsme otevření i většímu počtu, ale netroufali jsme si v něj doufat.

Atmosféra v sále byla naprosto famózní. Vše plynulo a lidé si užívali jak přednášky, tak během přestávek komunikace mezi sebou. A opomenout nemohu ani skvělé veganské občerstvení cateringu ZeměDar, kde se občerstvovali nejen naši účastníci, ale též zbloudilí návštěvníci vánočních trhů.

Každý si v přednáškách našel své a věřím, že všichni si odnesli pro sebe potřebné informace. Později jsem se bavila s několika účastníky, je zajímavé sledovat, jak každého zaujalo něco jiného. A jak je důležitá různorodost, pestrost jak v krajině, tak na takovýchto akcích. Např. přednáška Evy Marečkové vyvolala v mnoha lidech dojetí a uvědomění, jak je důležité se vším

Foto -jj-

kolem nás komunikovat. Eva, když sází své stromy a keře, povídá si s nimi, zpívá jim, hladí je. A pak se jí běžně stává, že např. ovocné stromky plodí v prvním roce, kdy byly zasazeny. Což absolutně nechápu klasičtí zahradníci.

Přednáška Ondřeje Nesnídala byla také velice inspirativní. Velikým přínosem byla informace, kdy Ondřej řekl, že svůj vlastní dům staví již dva a půl roku, přestože původně byl plánován mnohem kratší čas. A že již měl se svojí partnerkou dáno mnoho termínů dokončení, ale zatím ani jeden nevyšel. Ondřej říkal, že na začátku stavby byl pod tlakem, do kterého se dostal sám. Ale po čase si uvědomil, že takto se cítit nechce. A že není důležité, kdy stavbu dokončí, ale to, jak se u toho bude cítit, jak si stavbu užije a prožije. Ondřejova slova byla pohlažením pro duši. Protože málokdo si v dnešní uspěchané době hraje s detaily. Ondřej se svou partnerkou Luckou si naproti

tomu velmi hrají a tvoří. Připomnělo mi to nedávno prožitý pocit, když jsem procházela pražskými ulicemi a pozorovala staré domy. Složitost jejich zdobených fasád, ornamenty, sochy, malby, zdobené, tvarované balkónky s krásnými, uměleckými mřížemi atp. Všechny tyto umělecké projevy jistě protáhly dokončení stavby domu. Ale na druhou stranu daly těm domům právě toho ducha, kterého obdivují lidé po desetiletí. A stejné je to s naší vlastní zahrádkou. Záleží jen na nás, kolik ze sebe vložíme např. do svých záhonků. Kolik lásky a něhy ze sebe darujeme rostlinám, svému okolí i svým bližním, tolik se nám vrátí. A mnohdy mnohonásobně. Pokud zvolíme instantní, rychlou variantu, i tehdy dostaneme zpět přesně tolik, kolik jsme vložili.

A protože mě a mé kamarády baví vkládat hodně, jsme rozhodnutí pokračovat v pořádání takovýchto akcí. V plánu na příští rok je jistě další setkání se zajímavými hosty! Dále zveme Léčivé divadlo Gabrielly Filippi a také slovenské hudebníky. Možná vznikne i letní festival. To už hodně předbílám. Takže určitě vás budeme průběžně informovat. Tímto se loučím s přáním veselého vstupu do nového roku!

Pavína Koubková

Ze Strakonic do Brlohu a zpět I.

Jedním ze zvlášť pěkných dnů uplynulého roku 2017 byl pro mě čtvrtek 28. 9. Státní svátky se nechají prožít různým způsobem. Domácím povalováním, prací nebo třeba výletem do přírody s tematickým přihlédnutím k tomu, co je předmětem svátku. S manželkou jsme zvolili to poslední, a to s tím, že k oslavě svátku sv. Václava se hodí vykonat cestu po krásách naší české krajiny. Vydali jsme se na krátký výlet ze Strakonic do obce Brloh, nacházející se v píseckém okrese.

Cestu jsme se rozhodli absolvovat na našich kolech a drobným kličkováním jsme se ze Strakonic dostali do nedaleké Řepice, kde jsme v „panské zahradě“ vyplašili hejno špačků obecných. Okoukli jsme také odhalenou stavbu kostela sv. Máří Magdaleny. Náves v Rovné nás přivítala žlutnoucím listím jírovců maďalů a spoustou spadanych kaštanů, které místní děti zřejmě nestihly sebrat. Zastavení u pomníčku nám poskytlo informaci o padlých vojínech za I. sv. války, jejichž jména zapadají do válečné historie, o které nám třeba vyprávěli naši prarodiče. Po cyklostezce jsme se vydali k lesu Chlum, kde jsme nakoukli do bukového lesa Na Mýtech. O něm nám při

zářijovém výletu ŠK povídal p. Václav Žitný. Zde jsme obdivovali jeden ze statných buků, který přes rozsáhlé poškození kůry statečně odolává houbovému i broučímú napadení a jeho koruna je stále košatá a zelená. Houbičky jedlé i jinak zajímavé již v tomto dni nebyly.

Cesta do Rohozné podél křížku prochází okolo rybníčku na mapě označeného stejným jménem jako obec. Bohužel mnoho živočichů neukázal. Zelená voda a povlaky na kamenech jej zařadily do kategorie rybníků nyní běžných. Jeho okolí lemované vrbov poskytovalo úkryt sýkoře babce. V obci stojí pěkná kaplička, a pokud se nenecháme zlákat asfaltovou stezkou a vydáme se cestou polní, za obcí nás čeká kaplička ještě jedna. Mírně opuštěná, ale stále hezká a svázaná s dobou starší, kdy se cesta, po níž je možno se dostat k Oseku, ještě více používala. Dnes hojnost křovin a něco zapomenutého lidského smetí.

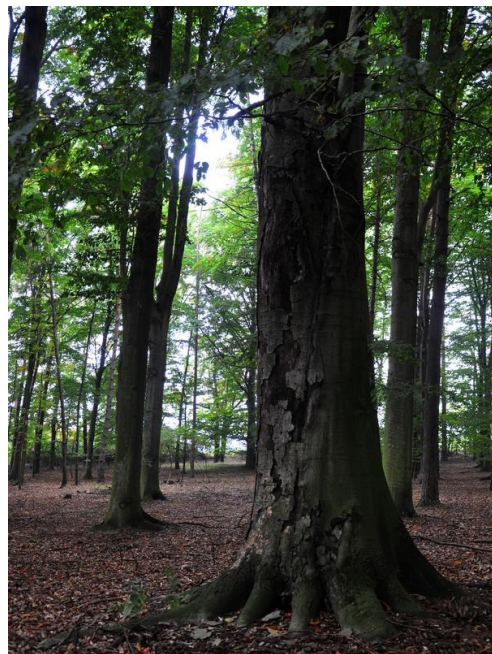
Dále nás cesta nasměruje před les zvaný Hrabov nad Osekem. Při troše štěstí uvidíme nad Chlumem kroužit káni lesní. Les položený od Oseka, Rohozné k Jemnicím pamatují jako čistý, uklizený. Dnes je z kraje prorostlý ostružiním. Ukrývají se zde ještě zapomenuté zákopy po harašení zbraněmi z let minulých. Ale i přes to všechno má tento les své kouzlo, zvláště pokud jím projdeme nad Jemnicemi. Nad obcí se les prosvětlí, objeví se bochánky bělomechu sivého a tu a tam nějaká houba, která může skončit v tašce. Východ z lesa rozprostře před návštěvníkem široký pohled na Blatenskou pahorkatinu s pohledem na údolí s Petrovicemi, Osekem, Radomyšlí a v dálce se sedlickým kostelem. V Jemnicích většinu z nás zaujme krásné stromořadí u návesního rybníka nebo starší budova (snad školy) spolu s kaplí sv. Jana Nepomuckého s bočně předsunutým litinovým křížem zasazeným v kamenném soklu. Malebnost místa je ještě podepřena občasnými kamennými zídkami a poskládanými statky či domy ve svahu. Na návsi je také možno vidět kromě jiných stromů také ořešák královský nebo neprořezané břízy bělokoré.

Cesta z Jemnic do Brlohu běžící po žluté turistické značce nás vede okolo malého rybníčku, který byl vzhledem k dlouhodobě panujícímu suchu bohužel vyschlý. Nález jedné vřetenatky obecné (*Alinda biplicata*) pod lískovým keřem s oříšky vyhlodanými od myši byl slabým

Pohled od lesa Hrabov na Petrovice a dále, foto -vh-

poznatkem o tamní fauně. Za přibývajícím slunečním teplem jsme začali potkávat babočky admirály a v příkopech se ozývaly ještě saranče. Jako z pohádky by se mohla jevit stavba vodního mlýna na potoku, kde je dosud zachován vodní náhon a vzrostlé stromy. V rudimentu vodní plochy jsem učinil nález drobného měkkýše svinutce běloustého (*Anisus leucostoma*). Cesta procházející lesem nás vede poblíž mlýnského náhonu, dnes již zarostlého dřevinami, ale stále dokazujícího dávný um našich předků. Potom se náhle les otevře, cesta dosud vedoucí podél potoka Mísniček mírně zahne vlevo a již je vidět mostek a za ním nepatrný skalnatý výhoz vápence u cesty do Brlohu. A zde nastává to toužebné zastavení přírodomilce. Ale o tom až příště. -vh-

Buk lesní v lese Na Mýtech u Rovné, foto -vh-

um našich předků. Potom se náhle les otevře, cesta dosud vedoucí podél potoka Mísniček mírně zahne vlevo a již je vidět mostek a za ním nepatrný skalnatý výhoz vápence u cesty do Brlohu. A zde nastává to toužebné zastavení přírodomilce. Ale o tom až příště. -vh-

Zimní houbaření v okolí Lipky na Šumavě – 4. 11. 2017

V sobotu 4. 11. 2017 jsme se sešli v Lipce u Vimperka na houbařské akci ZO ČSOP Strakonice. Bylo nás 18. Bohužel pan Libor Hejl (předseda Nezvěstického mykologického spolku) nakonec nemohl přijet, ale přesto jsme se pokusili společnými silami poznat nějaké houby. Pan Ing. Josef Pecka nám podal informace o historii krajiny, pan Ing. Vilém Hrdlička s sebou měl pěkný barevný atlas hub a byl s námi také botanik pan František Zima. Na nádraží v Lipce jsem se potěšila s tmavoskvrnáči lipovými a krátkokřídlou samičkou píďalky. Pomocí malého žebříku mi taťka vyfotil bourovce topolového, kterého vyhlížím celý podzim. Pan Hrdlička našel ve vlhkém příkopu uchátky toulavé i hrachovku. Na okraji Lipky byl asi nejzajímavější houbařský nález (alespoň pro mne) - ucháč čepcovitý na mrtvém stromě. Ušli jsme celkem asi 6 km. Podívali jsme se ke Světlohorské nádrži, kde pan Hrdlička vyfotil ploštice hladinatky. Od pramene Volyňky jsme šli po turistické značce (červené a žluté). Zájemci ochutnali rosolozub huspenitý a lišejník provazovku. Byla jsem ráda, že jsem našla jednu barevnou housenku a jednu kněžici, o které bych se ráda něco více dozvěděla. Počasí nám přálo, šumavská příroda je vždy kouzelná.

Seznam nalezených hub: troudnatec kopytovitý, troudnatec pásovaný, hlíva, ucháč čepcovitý, penízovka sametonohá, šťavnatka tečkovaná, dřevnatka parohatá, lesklo-

korka ploská, sítkovec načervenalý, lištička pomerančová, krásnorůžek lepkavý, liška nálevkovitá, šafránka ozdobná, outkovka pestrá, měkkouš kadeřavý, třepenitka svazčitá nebo maková, helmovka ředkvičková, rosolozub huspenitý, černorosol bukový, dřevomor, pevník, šedopórka osmahlá, hřib kovář, holubinky, ryzec smrkový, strmělka číškovitá **Eva Legátová**

Šedopórka osmahlá, foto Eva Legátová

Výčet druhů, mnou zaznamenaných s přispěním Evy Legátové:

starček Fuchsův, starček potoční, třtina chloupkatá, jestřábník oranžový, chrpa parukářka, jetel zlatý, kaprad' osténkatá rozložená, chrasavec lesní, smilka tuhá, zlatobýl obecný, věsenka nachová, bika chlupatá, bika lesní, pcháč bahenní, pcháč různolistý, čarovník alpský, ostřice třeslicovitá, ostřice lesní, ostřice šedavá, ostřice obecná, krabilice zlatoplodá, krabilice chlupatá, prha arnika, škarďa bahenní, blatouch bahenní, dřípatka horská, podbělice alpská, mokřýš střídavolistý, žebrovice různolistá, kruštík široolistý, přeslička poříční, puklérka islandská, terčovník zední, provazovka obecná, větvičník slívový, rokytník skvělý, plazivec obecný, devětsil bílý, knotovka červená, řeřišnice hořká, plavuň pučivá, plavuň vidlačka, papratka alpská, vrbina penížková, vrbina hajní **František Zima**

Překopávky

Důvody zero waste a jak si život s minimem odpadů zařídit

Máme zde nový rok a s ním přicházející předsevzetí. Pojďme to letos zkusit jinak. Uvědomme si obrovskou sílu jednotlivce, protože právě na jednotlivci záleží budoucnost nejen jeho samého, ale i ostatních. V našem případě v pozici spotřebitele, který volí tím, co si koupí a komu dá své peníze. A volí i tím, co si nekoupí, čímž ovlivní trh.

Zero waste (život bez vytváření nezpracovatelného odpadu), to je reakce na zahlcení planety odpady, které je vidět na fotkách z rozvojových zemí. U nás by byl ještě horší obrázek, kdybychom stejně jako tam neměli rozšířené skládky, spalovny a popelářskou službu. Problém tkví nejen ve vlivu na životní prostředí, ale i na kvalitu života člověka a narušený potravinový řetězec.

Nejnámějším problémem je globální oteplování, které je způsobováno mj. spalováním fosilních paliv a dopravou, ale také přítomností metanu v ovzduší, jehož největším producentem je nadměrný chov dobytka a hned poté skládky. Nové studie

Foto CC-BY-3.0

prokázaly, že ekologické zemědělství by situaci zlepšilo, protože při něm je v půdě až o 44 % více huminové kyseliny, a ta dlouhodobě zachycuje uhlík. Uhlík je důležitý pro úrodnost půdy a její ekosystém, je potravou pro mikroorganismy. Půdy na ekologických farmách mají tak o 26 % vyšší potenciál dlouhodobého zadržení uhlíku oproti konvenčně obhospodařovaným půdám. Dalším podporovatelem změny klimatu je kácení lesů a ubývání zooplanktonu v oceánech. Je ničen dvěma silnými faktory – oteplováním oceánu v důsledku globálního oteplování, a tím změnou chemismu vody, a přibývajícími plasty. Mikroplasty, které zooplankton pozře, uvolňují toxické látky, ty působí změnu chování, snižují reprodukci, zvyšují náchylnost k dravosti a způsobují vyšší úhyn. V Tichém oceánu se našly zatím dva obrovské ostrovy odpadků, které jsou uvězněny v proudech. Jsou hluboké 30 metrů a jejich hloubka se zvětšuje. Odpady jsou obalené korály i dno oceánu. Rozloha jednoho z ostrovů je 1 000 000 km², což je větší Texas. Druhý ostrov má již jméno, Velký pacifický odpadkový pás, který má rozlohu Francie, ale protože kvůli pohybům proudu se těžko měří, může mít prý rozlohu 700 000 až 15 000 000 km² (což je téměř rozloha Ruska). Tyto ostrovy neobsahují pouze celé plasty, jako jsou PETlahve, tašky, sítě, ale právě mikročástičky, které jsou menší než zrnko rýže, vydrží v moři 500 let a kolují v potravinovém řetězci. Jsou jich odhadem miliony na kilometr čtvereční. V těchto ostrovech jsou uvězněna zvířata, některá si odnášejí v těle všelijaké součástky a trpí. Původ odpadu je z dvaceti procent z lodí a ropných plošin, ale z osmdesáti procent z pevniny. Podobný problém mají i některé řeky. Dokonce Nil nebo Indus vypadají jako masa odpadků valící se korytem, a ne jako proudící voda.

Mikroplasty se ale vyskytují i u nás. Pitné vody se to prozatím nedotýká, ale je to i u nás problém pro ryby, které je konzumují. Pro ně i pro jiné vodní živočichy jsou však největším rizikem látky chemické, které je ovlivňují, a to v případě ČR nejvíce farmaceutické přípravky, hormonální léky, zemědělská chemie a drogy (nejvíce ty psychoaktivní). Ty u nich způsobují nejen změny v těle, ale i v chování (v případě drog mají podobné projevy jako u člověka – ztráta plachosti a větší příjem potravy) a to způsobuje jejich vyšší úhyn.

Kritickým problémem v případě spodní vody jsou podle ČHMÚ pesticidy. Z průzkumu v letech 2013-2016 vyplývá, že 53 % zdrojů spodní vody obsahuje jejich různé druhy, a to často ve větším množství, než dovolují limity. Hlavním původcem je pěstování kukuřice a řepky pro energetické účely (biopaliva). Ve vodárenských zdrojích se našel dokonce alespoň jeden druh pesticidů ve 33 ze 46 testovaných zdrojů. Je to problém nejen v boji se suchem, ale i pro člověka, protože pesticidy z vody mohou způsobovat rakovinu, neblaze působit na hormonální systém nebo vývoj plodu.

Potravinový řetězec je také narušen fatálním úbytkem hmyzu - kupříkladu v Německu hlásí o 75 % méně létajícího hmyzu za dobu pětadvacetiletého měření. Na vině jsou opět pesticidy.

Nyní něco málo ze statistiky odpadů. 80 % výrobků, které koupíme v obchodě (*není myšleno stavby nebo jiné trvalejší věci*), končí za půl roku jako odpad. Při výrobě se používají z valné většiny prvotní suroviny a po skončení využívání se jen 20 % materiálu recykluje tak, aby se výrobek mohl znovu vyrobit. Problémem nerecyklace materiálů je buď neochota, nebo se to ekonomicky nevyplatí.

Polovina celkového odpadu jde na skládky. 55 % odpadu z popelnic na plasty putuje na skládky nebo do spalovny, protože některé plasty (nebo jejich kombinace – kupříkladu PET lahev s PVC obalem) se recyklovat nedají. To, co se objeví v popelnicích směsného odpadu, už nikdo nedotřídí, proto je problém, když se špatně třídí. Z analýz Institutu cirkulární ekonomiky přímo na skládkách vyplývá, že nejvíce je na skládkách papír, plast, spousta jídla a bioodpadu. Problém je třeba u textilu, který je často vyroben takovou kombinací vláken, že to recyklaci znemožňuje. Textilní průmysl je dokonce druhým největším znečišťovatelem životního prostředí po tom ropném. Problém skládek není jen v metanu nebo v uvolňování chemických látek do půdy a ovzduší, ale i v tom, že jsou plánovány vždy na 20-30 let dopředu a jejich kapacita přestává stačit, protože s tak rychle rostoucím odpadem z jednorázových výrobků se nepočítalo.

Odborníci se shodují, že odstraňování odpadu nejen že je technologicky a ekonomicky čím dál náročnější, ale v některých případech prozatím dokonce nemožné. Proto jediné možné řešení je odpad vůbec nevytvářet. Zero waste proto vítají.

Zero waste má 5 základních pravidel:

Zamítnout to, co nepotřebujeme. Zredukovat to, co potřebujeme. Zužítkovat věci, které spotřebujeme a nemůžeme zamítnout nebo zredukovat. Zrecyklovat jen to, co jsme nemohli zamítnout, zredukovat a zužítkovat. A nakonec zkompostovat, co nemusíme dávat do bioodpadu. Toto pořadí je důležité zachovat a platí to i pro energetické hospodaření domácnosti. Recyklace bývá vnímána jako první a největší řešení, je tomu ale přesně naopak.

Protože většina lidí má již naučeno, že co je pohodlné, jeví se jako zároveň nejlepší a nejjednodušší, má problém na zero waste najet a při prvním kroku to vzdá. Nejčastějšími chybami bývá, že zájemci chtějí dělat vše naráz, dělají to sami a mají pocit, že pokud způsobem zero waste nedělají úplně všechno, je to špatně a nestačí to. Stačí. I kdybyste snížili odpad na polovinu, je to obrovský objem nejen za rok, ale i za celý zbytek života.

Nabídnou vám proto řešení, které je uplatnitelné nejen pro zero waste:

Nejdůležitější je ujasnit si, PROČ to chcete dělat. Od toho se totiž odvíjí vaše konání.

Na druhém místě je sdílení. Bavit se o tom s dalšími nadšenci ve vašem bydlišti kvůli praktickým informacím a společnému nakupování a na internetových fórech kvůli eshopům, teorii, propracování svého přístupu. V obojím případě je to důležité pro ujišťování se, že i člověk usilující o zero waste je jen člověk. Pokud se dá totiž někdo na cestu sám a na tu cestu se netěší jako malé dítě, které chce silně objevovat, tvořit a těšit se z ní (ne jen z výsledku), nedejde. Proto je tolik důležitá opora a podpora druhých.

Třetí podstatnou věcí je jít po jednotlivých krocích. Zařadit jen jeden prvek, sledovat s radostí, jak se zmenšil odpad, a jakmile zařazení tohoto prvku používáme rádi a běžně, zařadíme prvek další, na který máme zrovna největší chuť. Ta je tam důležitá, protože pokud pojedete podle nějakého plánu, i když vás v ten daný moment nebaví (nebo baví, ale ne strašně moc) a nedaří se vám ho plnit tak rychle jak chcete,

Foto CCO

nemáte moc velkou šanci ho dokončit. V případě, že si doma budete vyrábět domácí drogerii a kosmetiku, jděte také tak. Kupříkladu rozhodnu se pro aviváž, tak zkusím recepty tak dlouho, dokud nenajdu takový, který mi bude vyhovovat a fungovat. Teprve poté můžu začít s dalším, třeba s domácím jarem. U mě bylo důležité zjištění, že nemusím zařazovat jen to, co vyhovuje celé rodině, ale mohu snižovat odpad i jen za sebe ve věcech, které rodina dělat zero waste nechce.

Jednou jsem četla rozhovor s osmdesátiletou paní, které se ptali, jak je možné, že její manželství vydrželo doposud. Její odpověď byla krátká a výstižná: „Učili nás nevyhodit vše do koše.“ Proto bych vás chtěla všechny na závěr vyzvat: „Nezahazujte věci, vztahy, snahy, příležitosti ...“ **Anděla Kinclová**

Sníme naši planetu? – 7. díl – Zemědělské systémy produkce potravin

Základním měřítkem určujícím, jaký bude mít produkce potravin dopad na životní prostředí a zdroje, je systém zemědělské produkce, ve kterém potravina vzniká. Podrobným rozbořením souvislostí se v mnoha případech dostáváme k jádru problému, neboť odkrýváme globalizovanou, průmyslovou a centralizovanou podobu zemědělství, která paralelními způsoby podobně jako průmysl a mnohá jiná odvětví přispívají k devastaci životního prostředí.

Většinovým a nejrozšířenějším způsobem hospodaření na zemědělské půdě je **konvenční zemědělství**. Vznikalo bok po boku ostatních průmyslových odvětví (jímž ve své skutečné podstatě je) v období průmyslové revoluce. Svého největšího rozmachu (který víceméně trvá dodnes) dosáhlo po druhé světové válce. Konvenční zemědělství se plně soustřeďuje na ekonomickou stránku hospodaření. To je dáno jednak vysokou konkurencí na státní úrovni (soupeření jednotlivých zemědělských podniků), ale i konkurencí na úrovni mezinárodní (následkem zcela chybně nastavených dotačních systémů). Dalšími důvody jsou vysoká úroveň automatizace, mechanizace a téměř neomezený přístup ke zdrojům energie a syntetických chemikálií. Konvenční zemědělství se pouze v minimální míře zabývá svými dopady na životní prostředí. Dalo by se říci, že vzniklo ze silícího civilizačního tlaku na zdroje všeho druhu (včetně potravin) prudkým růstem počtu obyvatel. Do určité míry pomáhá uspokojit rostoucí poptávku po potravinách, nedokáže však řešit globální ekologické problémy a také obrovské plýtvání

Foto -jj-

zdroji ve výrobním cyklu (viz rozdíly mezi živočišnou a rostlinnou produkcí) a také plýtvání samotnými potravinami. Hlavními negativy konvenčního zemědělství je vysoká míra chemizace (používání široké škály pesticidů, anorganických hnojiv a dalších chemických látek), fyzikálně-chemická destrukce půd (snižování vododržnosti nedostatkem humusu v půdě, pojezdy těžké techniky, nefungující struktura půdy vzhledem k utuženému podorničí atd.), snižování biologické rozmanitosti zemědělské krajiny (destrukce drobných biotopů, úbytek ptactva, hmyzu, obojživelníků, savců...), převažující monokulturní systémy pěstování a zavádění odolných a GMO „superodrůd“, znečišťování životního prostředí (zejména spodních vod), neetický přístup ke zvířatům a mnoho dalších. V současné době si společnost tyto důsledky začíná uvědomovat, nicméně systém konvenčního zemědělství je legislativně a spotřebitelsky udržován jakožto prioritní způsob získávání potravin zejména s ohledem na nízkou cenu výsledné potraviny. Do její ceny

totalit nejsou započítány tzv. externality – související negativní dopady, které jsou ekonomickým systémem rozmělněny a projevují se vyčerpáváním přírodních zdrojů. Uvedená negativa zčásti pomáhá zmírňovat tzv. **ekologické zemědělství** (biozemědělství nebo organické zemědělství). Svým způsobem se vrací zpět a napodobuje zemědělské hospodaření z doby před nástupem průmyslového zemědělství. I když nepředstavuje ani zdaleka celkové řešení problému, může ve spolupráci s ostatními spotřebitelskými doporučeními (probíranými v minulých dílech seriálu) znamenat výrazné zlepšení situace a významné snížení některých negativních dopadů zemědělství konvenčního. Do velké míry je protívahou k externalitám uvedeným výše. Ekologické zemědělství daleko více respektuje přirozený koloběh živin při hospodaření, je šetrnější k půdě (používáním organických hnojiv a nízkou chemizací), ke zvířatům a k životnímu prostředí celkově. Širší pojednání k tématu naleznete např. na stránkách kontrolní a certifikační organizace KEZ o.p.s. (www.kez.cz). Potraviny ekologického zemědělství prozatím svádějí poměrně nerovný boj s konvenčními potravinami z důvodu vyšší ceny. Je však třeba si uvědomit, že ta je nastavena právě započítáním vedlejších nákladů vedoucích k šetrnějšímu využívání půdy a dalších zdrojů. Neměli bychom se tedy ptát, proč jsou biopotraviny tak drahé, ale spíše proč jsou ty konvenční tak levné. V nákupu biopotravin se projevuje zodpovědná spotřebitelská volba – tzn., že část ceny produktu je splacením nákladu na šetrnější přístup při zemědělském hospodaření. Spotřebitelským ziskem je kromě tohoto i vyšší kvalita potraviny (menší chemické zatížení a vyšší obsah výživných látek).

Další významnou alternativou ke konvenčnímu zemědělství je **samozásobitelství**. Dá se o něm uvažovat na mnoha úrovních, ale ve své pravé podstatě (produkce potravin vlastními silami) výrazně minimalizuje veškeré negativní doprovodné jevy zemědělské produkce. Představuje nejdokonalejší formu decentralizace zemědělství. I když nemusí probíhat striktním způsobem ekologického zemědělství, minimalizace externalit je zcela zřejmá (doprava potravin, vliv na půdu a krajinu atd.). Významný je rovněž osobní vztah k produkovaným potravinám a uzavření koloběhu některých surovin v rámci domácnosti. Do okruhu samozásobitelství můžeme částečně řadit i nákup potravin (či jejich výměnu) od blízkého drobného producenta (prostřednictvím nákupu ze dvora, bedýnkového systému, farmářského trhu, výměnných skupin atp.).

Problematiku způsobu produkce potravin může řešit částečně i certifikace [Fairtrade](#), která je však primárně zaměřená na pracovní-sociální souvislosti.

Je důležité podotknout, že stejné systémy zemědělské produkce v různých zemích nemusí představovat totéž. S výjimkou ekologického zemědělství, které se celosvětově řídí stejnými principy, může v mnoha zejména rozvojových zemích znamenat konvenční zemědělství tu nejhorší možnou variantu produkce potravin.

Spotřebitelská volba zemědělského produkčního systému je na lokální úrovni jednou z nejpodstatnějších. Prostřednictvím peněz vydávaných za potraviny ovlivňuje podobu zemědělské krajiny, kvalitu půd i kvalitu života zvířat. **-jj-**

Zeleň - proč je nutné mít jí více?

(úvaha k semináři Přírodovědného muzea Semenec „Voda nás spojuje“)

Zeleň - proč je nutné mít jí více? Vždyť jí máme dost, je s ní jenom práce, úklid listů, sečení... Máme jí ale opravdu dostatek? Nemusíme nic moc studovat, pokud nechceme, ale stačí se rozhlédnout kolem a všít si, co se děje samo od sebe, tzv. od přírody. A pokud přijmeme přesvědčení, že to, co příroda dělá sama od sebe, je to nejlepší, je vyhráno. Pochopíme potom, že všude, kde to jde, bychom měli pěstovat nebo nechat růst zeleň. Tak to totiž funguje, tak je to normální. Všude dříve nebo později vyroste něco zeleného.

I na asfaltu, pokud ho necháme přírodě napospas. A to je ta úžasná síla, která může za to, že zeměkoule funguje jako celek, zatím. Zelené rostliny totiž představují veledůležitou součást celoplanetárního klimatického i energetického systému. Je naprosto jednoduchý a současně velice složitý pro velké množství propojení a zpětných vazeb mezi jeho jednotlivými součástmi. Je těžké to vše jednoduše, srozumitelně a ne příliš vědecky vysvětlit, a tak učiníme alespoň pokus. Detailisty a šťouraly prosíme o pochopení, že se jedná pouze o schematický a zjednodušený popis.

Začneme u toho, co známe ze školy. Zelené rostliny jsou nadány **fotosyntézou**, jedinečnou schopností z vody a kyslíčnicku uhličitého za pomoci slunečního záření uvařit základní energetickou látku, sacharid, neboli cukr. A v tom hraje klíčovou roli uhlík, jehož zdrojem je atmosférický CO₂. To je základní stavební komponent, že kterého vznikají složitější látky jako například celulóza nebo dřevo. Současně je cukr nosičem zabudované sluneční energie, kterou při zpětné oxidaci, například při trávení, opět uvolní pro práci svalů, a ještě se část této skryté energie uvolní ve formě hřejivého tepla, proto se při práci zahřejeme. Stejně tak se ohřejeme při bouřlivé oxidaci (čili hoření) dřeva v krbu.

Další schopností rostlin je aktivně fungovat jako **klimatizační jednotka**. Pro svůj růst a život potřebují vodu. Ta je tvoří stejně jako člověka asi ze dvou třetin. Aby se voda dostala z kořenů až do listů, musí mít rostlina nějakou pumpu. Ta je skrytá mj. v listech a funguje na jednoduchém principu podtlaku, který vzniká odpařováním vody. Aby se voda odpařila, tzn. změnila skupenství z kapalného na plynné, je zapotřebí tepelná energie. A jsme u dalšího významného procesu - a tím je **chlazení**. Odpařováním vody se rostliny a resp. jejich okolí chladí. Funguje to stejně jako pocení u teplokrevných živočichů. A díky tomuto chlazení se vegetace při slunečním žáru nespálí, alespoň ne hned. Ovšem pokud má k dispozici dostatek vody. Vody je na planetě stále stejné množství, neubývá jí ani nepřibývá. Mění se pouze její rozmístění a distribuce.

Odkud rostliny tu vodu berou? Primitivní otázka, přeci ze země, řeknete si. Ale je třeba tento pojem upřesnit. Z půdy. **Půda** je naprosto klíčovým substrátem, který vzniká velice, velice dlouho, proto je tak cenná, i když ne přiměřeně chráněná a drhá. Zásadní roli při tomto procesu opět hrají rostliny.

V půdě koření a dodávají půdě primární organickou hmotu ve formě odumřelých kořenů či nadzemních částí. Tato hmota, nositelka energie, je postupně půdními orga-

Foto -ah-

nismy zj. na úrovni bakterií rozkládána tzv. mineralizací a poté humifikací skládána za vzniku humusových látek. Ty ve spojení s minerální složkou vytvářejí sorpční komplex. Prostorové struktury s členitým povrchem, které dávají půdě schopnost poutat živiny a současně vytvářejí takovou půdní strukturu, která umožňuje vodě vsakovat se do hloubky, ale i vzlínat vzhůru, v půdě setrvávat a být k dispozici rostlinám. To je **cesta k zadržení vody v krajině**, o kterémžto problému se současně mnoho mluví. To by mohl být i **recept na globální klimatické změny**, fixací uhlíku ve formě humusu v půdě docílit snížení množství kyslíčnicku uhličitého, coby významného skleníkového plynu, v atmosféře. Humusové látky navíc výrazně zvyšují odolnost půdy vůči zhutnění. Půda s dobrou strukturou obsahuje i více půdního vzduchu, což je důležité pro mineralizaci, humifikaci i pro růst rostlin. Ty potřebují v něm obsažený kyslík pro oxidační metabolické procesy probíhající v buňkách kořenů. Bez kyslíku dochází k asfyxii, následně odumírání kořenových pletiv a později i celé rostliny. Navíc při nedostatku primární organické hmoty v půdě edafon hladoví a začíná spotřebovávat stabilnější humusové složky a tím tráví a likviduje své vlastní prostředí.

V půdě si rostliny vodu uchovávají i tím, že půdu **chrání**, povrch stíní před slunečními paprsky a chrání před erozí i před poškozením struktury dopadajícími dešťovými kapkami. Současně svůj vlastní výdej vody dokážou rostliny aktivně ovlivňovat a regulovat, při nedostatku vody odpařování omezí na minimum. Z obnaženého půdního povrchu se ale voda odpařuje nekontrolovatelně a v absolutním množství, které je v půdě přítomno. Tato voda se pak v atmosféře hromadí, prostřednictvím horkých vzdušných mas stoupá do výšky, kde se ochladí a zkondenzovaná padá často ve formě přívalových srážek k zemi. Vyprahlá a holá půda bez kvalitní struktury ji však nedokáže ani pojmout, ani zadržet. A tak voda odtéká po povrchu do vodních toků. Vyschlá půda mezitím umírá, bez vody v ní přestává žít edafon, který se buď stahuje do hlubších půdních horizontů, nebo hyne. Zastavují se půdotvorné procesy, je omezená mineralizace i humifikace. Vysušená půda je sterilní, zakonzervovaná a degraduje.

Voda má být v půdě a v rostlinách. Když už je voda v řekách, je na cestě pryč a odtud ji zpátky do krajiny těžko dostáváme.

Foto -jj-

Rostliny si v podstatě samy sobě vytvářejí prostředí k růstu. Takže tu máme už bůhví kolikátou funkci rostlin. Bůh to opravdu asi jediný ví. Tak propracovaný systém snad nemohl vzniknout za těch pár miliard let samovolně primitivní metodou pokus-omyl. Aby toho nebylo málo, tak ona evapotranspirací odpařená voda resp. v ní skrytá energie se nikam neztratí. Čeká na svoji příležitost, aby se přijaté energie opět zbavila. K tomu dojde v okamžiku, kdy se začne ochlazovat. Buď tím, že teplý vzduch plný vody vystoupá do výšky, kde je chladno, pára zde zkondenzuje a začne pršet. Anebo vlhký vzduch nikam nestoupá, drží se při zemi a večer nebo až ráno, kdy povrch rostlin nebo třeba zaparkovaného auta dostatečně zchladne, se na nich voda vysráží a vytvoří se rosa. No a co na tom, řeknete si, to víme. No, možná ale nevíte, že při změně skupenství z plynného na kapalné se energie původně spotřebovaná na odpaření vody opět uvolní a tím své okolí ohřeje. Tak se vyrovnávají velké tepelné rozdíly mezi dnem a nocí. Podstatné také je, že na holé půdě rosa téměř nevznikne. Půda v sobě uchovává naakumulované teplo dlouho, v létě až do dalšího dne. Zato na chladných částech rostlin se rosa tvoří ostrošest. Ochlazený vzduch a zkondenzovaná voda navíc zaujímá výrazně menší objem a tím vznikají mikroklimatické tlakové níže a výše, což vyvolává míchání vzduchových mas v krajině. Sluneční energie, skupenské teplo vody a zemská rotace jsou základními hybnými silami, které utvářejí klima. V této klimatické kuchyni vznikají pásma tlakových výší a níží, sluneční energie tomu dává vertikální pohyb a zemská rotace s tím vším pěkně zatočí.

Ještě je zde tak často zmiňovaná funkce rostlin a tou je produkce kyslíku. Vyprodukovaný kyslík při fotosyntéze zůstává v atmosféře jen do té doby, než je spotřebován při dýchání a rozkladu organické hmoty, která jej při růstu původně vyprodukovala. Rovnovážný stav bilance se udržuje díky organické hmotě, která se nerozloží a je fixována např. jako humus, oceánský sediment či dřevěný nábytek. Tím se i vyrovnává deficit způsobený spalováním fosilních paliv. Zajímavé je, že obsah CO₂ v atmosféře sice stoupá, avšak obsah kyslíku neklesá.

Asi to vše bude nezbytně číst opakovaně, přes veškerou snahu se to nedá popsat jednou, dvěma větami. A to se vůbec nezacházelo do podrobností a čísel a řada dalších vazeb ani nebyla zmíněna. Zelené rostliny za to všechno mohou, díky nim se na planetě dá dýchat a žít, jsou hlavním tvůrcem klimatu jak globálního, tak i lokálního. Že je zeleně dost? Podívejme se pozorně. Ve městech často ani polovinu ploch netvoří zeleň, ale stavby a zpevněné plochy. A v krajině? Jak to v období žní vypadá na polích? Nic zeleného tam nenajdete a

jedná se o ohromné rozlohy. Pár čísel si přeci jenom dopřejme. Např. na Vltavotýnsku je asi 2000 ha orné půdy. Kdyby jen polovina z této výměry (tj. 1000 ha) byla bez vegetace, tzn. bez přírodní klimatizace, což se běžně děje, pak se bude povrch půdy zvýšenou měrou zahřívat. Není přehnaný odhad, že každý m^2 topí v letním dnu výkonem min. 100 W. Když vynásobíme oněch 1000 ha, což je 10 mil. m^2 , dá nám to výkon 1000 MW. Radiátor o výkonu 1 reaktoru elektrárny Temelín. V ČR je cca 3 mil. ha orné půdy. Stejným přepočtem nám vyjde ohromující topný výkon 1,5 TW, tj. 750 Temelínů.

Ve slunečném letním dni naměříme pod stromy teplotu povrchu 20 či 25 °C, holá půda má i 50 °C a silnice i přes 60 °C. A zeleň to umí zchladit, jen tak z podstaty a zadarmo. Klimatizace, která funguje zcela automaticky a nepotřebuje zásuvku.

Kde jen to jde, by měla růst zeleň. Na střechách, na parkovištích, na balkónech, na dálnicích, na autech, na polích. Na polích to mohou být meziplodiny či podsevy, ve městě stromy, trávnik nebo květinový záhon.

Nikdo rozhodně nepochybuje o tom, že člověk potřebuje svoji kůži. Nikdo neřekne: „Kůže mám dost, klidně se nějaké zbavím, stejně mne svrbí, musím ji mýt a holit. Obejdu se bez ní.“ Absurdní, že? Ale zbavit Zemi zeleně a půdy nám absurdní nepřipadá. Ona přesto dělá všechno pro to, aby ji, kde může, obnovila. Prostě proto, že tak to má být. Zeleně zkrátka není nikdy dost. Přijměme to jako holý fakt. Nikdo zatím nespočítal, kolik ploch zeleně můžeme postrádat, aby se systém nezhroutil. 20, 50 nebo 70 %? Podle toho, jak se klima jeví, už je to možná na hraně. Určitě každý v parném dni vnímá rozdíl při pobytu na parkovišti u supermarketu a v lese. Pocítí tak, co dokážou rostliny. Bez zeleně to prostě nejde. Tedy jde. Ale pak nesmíme hořekovat nad tím bláznivým počasím. Nebo že to najednou nebude k životu, když se planeta přepne do jiného provozního režimu, třeba bez kyslíku, jak tomu bylo před několika biliony let. **Ing. Jaroslav Šíma, DiS.**

Pohádka O třech prasátkách aneb Jak na Remízku stavějí zázemí

Žila byla jedna lesní školka, ale v té školce nepěstovali sazeničky stromků. Chodily do ní malé děti. A ty děti potřebovaly zázemí. Ač nebyly líné, byly svázané zákony, které jim nedovolovaly postavit domeček, jako mají ostatní děti ve školkách. Nechaly si tedy postavit teepee – domeček z plachet. Tatínkové káceli stromy, hoblovali, stavěli podlahu, pozvali si na to i firmu, utratili spoustu peněz, ale co naplat, zafoukal vítr a plachtový domeček spadl. Ale děti byly chytré – aha?!? Když nám tedy plachtový domeček nevydržel, postavíme si domeček dřevěný – ale co se nestalo? Spadl tesař a rozdrtil si patu. A tak děti z Remízku na svůj domeček čekají dál...

Byť je naše pohádka na jednu stranu smutná, na druhou stranu asi i vtipná, jedno je jisté – je pravdivá. Naše Lesní mateřská škola Remízek samozřejmě funguje dál, jen znovu obýváme třídu v Obecním úřadě Kraselov, kam se v těchto studených měsících chodíme v poledne najíst, ohřát a odpočinout si.

Proč ale píšete tento článek? Protože chci vyjádřit velký dík všem, kteří se podíleli na sbírce na obnovu zázemí. Nejde jen o to, že nám neskutěčně pomohou vybrané peníze, ale i o to, že úplně cizí lidé chodí s nápady, jak pomoci. Z naší iniciativy vznikl jen transparentní účet prezentovaný na webu a Facebooku, doufali jsme v pár stovek. Ale to, že vzniklo akvárium na příspěvky, které posléze začalo i putovat, to jsme se dozvídali vždy až z druhé ruky. Neuvěřitelně nás to překvapilo, povzbudilo a potěšilo – tři velká P.

Naše remízkové děti tak mohou vidět, že pomáhat má opravdu smysl, že někomu můžeme udělat velikou radost – a nejen před Vánoci – například akcí Krabice od bot, do které jsme se zapojili. Představovali jsme si, jakou radost v očích budou mít děti, které si rozbalí jednu ze tří krabic od nás. Vězte, že stejnou radost budeme mít my, až budeme moci strávit další celý den v přírodě na našem milovaném Remízku, a že první myšlenky poletí k vám, kteří jste už čtyři roky s námi.

Mockrát děkujeme za podporu a přejeme vám pohodový rok 2018.

Za celý tým a děti z Remízku **Aneta Ira**

Foto Aneta Ira

Objevy detektiva Ledňáčka

Určitě jste už někdy četli pohádku o zvířátkách, jak se jim povedlo se v sychravém počasí schovat do tepla a pohodlí – třeba „Jak zvířátka našla domov“ od Dagmar Hilarové a Aleny Ladové. A jak je to v přírodě s bezpečnými úkryty doopravdy? Čím to, že třeba žába, zahrabaná jen tak v zemi, se na jaře zase probere, i když zažila během prezimování třeba i silné mrazy? Proč je pro ni v zimních měsících dokonce příznivější stálé chladno, než aby se tu a tam aspoň na pár dní oteplilo? A co znamená cizí slovo hibernace? Která zvířata se přikrývají svým hustým ocasem, která se balí do létacích blan nebo co všechno ještě mohou pro udržení teploty „podnikat“? Otázek se při takových úvahách vyrojí víc než dost a při

akcích pobočky ŠK Za Parkem je můžeme postupně probrat. Detektiv Ledňáček má pro vás tentokrát tyhle tři:

- Pro dospělé: Jak se v zimě zahřívají včely v úle?

- Pro rodiče vědecky založených školáků: Které zvíře dokáže prospat klidně i dvě třetiny svého života? A líbilo by se to i vám?

- Pro rodiny s batolaty: „Bude zima, bude mráz, kam se, ptáčku, kam schováš?“ – víte, jak tato lidová říkanka pokračuje?

Odpovědi najdete na straně 20. **-ah-**

Porad' si, neztrať se, přežij – v přírodě i v nesnázích...

Po loňském úspěšném zimním pobytovém kurzu Dobyť severního pólu pro žáky prvního stupně základních škol přichází letos pobytové centrum environmentální výchovy PROUD – Envicentrum Podbranský mlýn s další novinkou. Naše lektorky pro vás připravily třídní pobytový kurz Přežij zimu, který je určený žákům druhého stupně.

Žáci se prostřednictvím příprav na expedici seznámí s krásami i nástrahami zimní přírody a naučí se v ní orientovat a přežít. Pomocí experimentů pochopí, jak funguje termoregulace u zvířat i u člověka, seznámí se základy fyziologie člověka a díky tomu se budou umět správně obléknout do zimy. Naučí se zabalit batoh na zimní výpravu a nové dovednosti vyzkouší v praxi na půldenní výpravě zimní krajinou.

Přímo v terénu si zopakují základy orientace nejen pomocí mapy a buzoly, vyzkouší si rozdělávání ohně na sněhu pomocí křesadla a stavbu nouzového přístřešku. V modelové krizové situaci se postarají o zraněného kamaráda a zopakují si zásady první pomoci.

Foto Tomáš Pollak

V teple učeben budou vázat základní uzly a na památku si vyrobí náramek přežití. Venku na výpravě vyhledají stopy a další pobytová znamení, která zanechávají zvířata v zimní krajině, a na závěr si vyzkouší i střelbu z luku.

Na Vaši třídu čekají jedinečné zážitky, poznáte se i v extrémních situacích. Strávíte spolu čas mimo lavice a utužíte kolektiv. Vyzkoušíte si nové pomůcky a odjedete s novými dovednostmi.

Pobytový kurz je ucelený, didakticky strukturovaný tří až pětidenní pobyt školní třídy v doprovodu pedagoga/pedagogů, který lze využít pro naplňování školního vzdělávacího programu. Cílem pobytů není pouhé zprostředkování informací či získání znalostí, ale snaha o diskusi, pochopení souvislostí a osvojení schopnosti jednat či vyjádřit vlastní názory a postoje, získat praktické dovednosti.

Vlastní program je připravován lektory s přírodovědným a pedagogickým vzděláním. Kurz je rozdělen do 3–5 dní, každý den pak na dopolední, odpolední a případně večerní blok. Samozřejmostí jsou přestávky na svačinu či delší pauza po obědě a nemůže chybět celodenní výprava do okolí nebo exkurze.

Pobytového kurzu s programem zajišťovaným lektory PROUDu se mohou účastnit skupiny min. 15 a max. 30 žáků s pedagogickým doprovodem, nižší či vyšší počty je nutné konzultovat předem.

Účastníci kurzu se stravují u nás. Vaříme částečně z regionálních surovin a respektujeme předem nahlášené dietní požadavky.

Samozřejmě i nadále běží kurz pro první stupeň Dobyť severního pólu, jehož hlavním lákadlem je vyjíždka se psím spřežením. Zimní kurzy probíhají v lednu, únoru a březnu. Od dubna nabízíme bohatou nabídku jarních kurzů s tématy voda, zemědělství, příroda ve městě. Neváhejte, náš kalendář se plní.

Další informace lze dohledat na webových stránkách www.envicentrum.eu, najdete nás i na [Facebooku](https://www.facebook.com/PROUD-Envicentrum-Podbranský-mlýn) jako PROUD-Envicentrum Podbranský mlýn. **Zuzana Jahnová**

Hurá na výlet s Enviroskopem – 8.

Rozcestník šetrné turistiky na webových stránkách www.enviroskop.cz a ve volně stažitelné mobilní aplikaci Enviroskop přináší tip na zimní výlet. Pokud po Vánocích potřebujete dobít baterky, mohla by vám pomoci výprava k Božímu kameni.

Boží kámen u Kraselova

Jste unavení? Podráždění? Bez energie? Vydejte se do lesů k Božímu kameni.

Nedaleko Kraselova se na lesnatém vrchu nachází shluk velkých balvanů nazývaný Boží kámen nebo také Boží kameny. Původní představa, že kameny jsou lidské dílo a sloužily k rituálům, jsou překonány - Boží kámen je dílo přírody, které vzniklo geologickými pochody.

Jde pravděpodobně o nejsilnější kosmické energetické místo v Čechách. Oproti jiným lokalitám prý vyzařuje trojnásobnou energii. Nejsilnějším energetickým bodem je nejmenší blok balvanů ve tvaru lodi u kraje. Na toto místo by se měl meditujiící postavit bos, uvolnit se a nechat do sebe proudit energií. Nejsilněji prý působí kameny při první návštěvě. Kameny uklidňují, zbavují strachu, mají údajně i léčivé účinky. Většina pramenů se shoduje, že návštěva by vzhledem k síle energie neměla trvat déle než 30 minut.

Lokalita se nachází cca 1,5 kilometru od obce Kraselov. V centru obce staví autobus. Auto lze zaparkovat na odbočce ze silnice Kraselov-Tažovice nebo o 350 metrů dál u odbočky na lesní cestu. Přímo v Kraselově se nachází kostel sv. Vavřince s přilehlým hřbitovem z roku 1384. V roce 1682 byl na návrší nedaleko obce vystavěn poutní kostel sv. Anny, u blízkého léčivého pramene byla později postavena lázeňská budova a vysázena lipová alej ke kostelu.

Boží kámen, foto Tereza Kulhová

Kraselovská tvrz v podobě barokního zámku byla nedávno opravena a funguje jako penzion. Ve vesnici sídlí také Lesní mateřská školka Remízek. Jako u všech lesních školek probíhá většina programu venku. Školka využívá remízek v poli nedaleko obce, kde se nachází ohniště a pergola s posezením, a palouk s malou chatkou, který v teplých měsících slouží ke tvoření a k polednímu odpočinku. Díky vstřícnosti obce má Remízek k dispozici místnost v budově úřadu, kam se děti uchylují při skutečné nepřízni počasí.

Další informace a fotografie k lokalitě naleznete [zde](#). **Simona Šafarčíková**, Krajská síť environmentálních center Krasec, z. s.

Lhostejnost je seniorům z CSP Vodňany cizí

Seniorům v Centru sociální pomoci Vodňany není osud naší Země lhostejný. I oni jsou otevření novým informacím ohledně

Foto Eva Remišová

ekologie a udržení zdravého životního prostředí pro následující generace. Centrum sociální pomoci Vodňany se zapojilo do projektu realizovaného za podpory společnosti DM drogerie markt - Návrat k přírodě. Byly zakoupeny potřebné pomůcky a realizovány přednášky ekologického zaměření. Zajímavé přednášky byly doplněny názornými ukázkami recyklace různých druhů obalů a dalšími zajímavostmi z oblasti přírody a životního prostředí. Na všechny zvědavé dotazy seniorů bylo odpovězeno. Posлуhači se dověděli velkou spoustu informací, které je zajímaly a nad kterými mnohokrát přemýšleli. Přednášky realizovali Ing. Aleš Hutař, vedoucí odboru, státní správy lesů, komise ŽP ve Vodňanech a Ing. Miroslav Šobr, vedoucí oddělení ochrany přírody, ekologické výchovy ve Strakonících. Seniori v našem domově chtějí jít příkladem svému okolí. **Eva Remišová**

Večer s dokumentem – 47. díl – Dějiny neposlušnosti

Zcela unikátní dokumentární cyklus uvedla v minulých týdnech na své obrazovky Česká televize. Dějiny neposlušnosti mapují ekologické hnutí v naší zemi od svého zrodu v 50. letech až do dnešní doby. Komentáře samotných protagonistů a úzká provázanost s významnými politickými mezníky odhaluje, jak hodně byly ekologické problémy a snahy o jejich řešení významné při důležitých historických událostech a vývoji celostátní situace. Cyklus rovněž neopakovatelným způsobem zachytil poválečný vývoj našeho vztahu k ochraně přírody jako takové.

Nyní vám nabízím krátkou exkurzi a zachycení nejdůležitějších bodů poválečného ekologicko-politického vývoje českých zemí. Uceleného pohledu samozřejmě nejlépe dosáhnete zhlédnutím všech pěti dílů.

[50. a 60. léta](#)

V přítomnosti, velmi pomalu a opatrně se začíná formovat snaha o ochranu přírodního bohatství ČSSR jako reakce na hlavní přešlapy socialistického hospodářství – kolektivizaci, melioraci zem. půdy, zprůmyslnění výroby potravin, průmyslové znečištění. První uskupení vzniká v roce 1957 pod názvem Sbor ochrany přírody (později změněný na TIS). Do tohoto období také datujeme počátek státní ochrany přírody, která zatím pouze vytyčuje chráněná území. Výrazně se zhoršuje situace severočeských hnědouhelných pánví, zatím je však dobře krytá mohutnou propagandou. Důležitými body ve vývoji jsou kniha Radovana Richty Civilizace na rozcestí a vznik

Římského klubu (první mezinárodní uskupení s „ekologickými“ zájmy). Na konci tohoto období je zrušen Junák a organizace TIS.

70. léta

Na vzestupu a před svým pomyslným vrcholem je nejen znečištění životního prostředí, ale rovněž i snahy o jeho cílenou ochranu. Na západě mezitím vzniká organizace Greenpeace (1971) a uskutečňuje se první mezinárodní akce na ochranu přírody při OSN (1972). Slepou uličku neomezeného hospodářského rozvoje reflektuje americká kniha Meze růstu, u nás mohutně šířená samizdatem. Dalším důležitým mezníkem je vznik ekologické sekce biologické společnosti Akademie věd. Vzniká Hnutí Brontosaurus, ale pro své určité protirežimní sklony je později „nahrazeno“ politicky „kontrolovaným“ Českým svazem ochránců přírody. Oporou lidí s proenvironmentálním smýšlením se rovněž stává festival Ekofilm a časopis Nika. S neustálým posilováním aktivistických tendencí dochází k častější a důslednější politické kontrole a represím.

80. léta

Prostřednictvím Charty 77 je zveřejněna alarmující zpráva o stavu životního prostředí Československa. V časopise Mladý svět, který je propojen s Hnutím Brontosaurus, působí ekologický komentátor Josef Velek, pohybující se na hraně tehdejší „únosnosti“. V tomto období dochází k určitému rozvolnění situace, velmi k tomu přispívá také havárie černobylské atomové elektrárny. Začínají se formovat drobné skupiny na ochranu přírody (např. tým Bořena vydávající samizdat Ekoton). Probíhají letní školy ochrany přírody a před napuštěním nádrží Nové Mlýny je zorganizována symbolická protestní akce DNO, při které jsou přenášeny z lokality sazenice vzácných druhů rostlin. Odpor veřejnosti proti katastrofálnímu stavu životního prostředí na svém pomyslném vrcholu.

1989

Tristní stav životního prostředí na konci 80. let se stává jedním z hlavních katalyzátorů politických změn. Atmosféra brzkého rozkladu politické garnitury dodává odvahu veřejnosti. První oficiální demonstraci svolávají v květnu 1989 Pražské matky. Podobná akce na záchranu Stromovky je rozehnána bezpečnostními složkami. V Českém Těšíně se odehrává česko-polský protest proti výstavbě obří koksovny, je však zmařen Státní bezpečností. Těsně před sametovou revolucí je založeno Hnutí Duha, Děti Země a vzniká celá řada dalších ekologických iniciativ. Listopadový vývoj pomáhá akcelarovat katastrofální smogová situace, kterou je stíženo Teplicko. Je svolána nepovolená demonstrace, která víceméně koresponduje s pražskými událostmi. Po převratu vzniká v prosinci první ministerstvo životního prostředí v čele s Bedřichem Moldanem.

90. léta

Počátek 90. let je plně ve znamení vzniku mnoha ekologických uskupení. MŽP disponuje velkým vlivem a je sepsána podstatná část ekologické legislativy, ze které v mnoha ohledech čerpáme dodnes. Hlavními protagonisty těchto pozitivních změn jsou také Josef Vavroušek a Ivan Dejmal. První jmenovaný svolává důležitou mezinárodní konferenci evropských ministrů ŽP. Pomalu však vzrůstá opětovný tlak na přírodní zdroje pod rouškou hospodářského rozvoje – tentokrát ve jménu rodičího se kapitalismu. V severních Čechách je přes velké protesty kvůli těžbě uhlí srovnána se zemí obec Libkovice a aktivisté s mezinárodní podporou čelí prostřednictvím tvrdých blokád stavbě a spuštění jaderné elektrárny Temelín. Velký vliv ekologického hnutí významným způsobem tlumí až po roce 1992 kabinet Václava Klause s ideologií volného trhu. Ministrem životního prostředí se stává František Benda a ochrana životního prostředí přestává být prioritou. Ekologické hnutí je oslabeno, ale zároveň se radikalizuje. Uskutečňuje se první blokáda na Šumavě, v nebezpečí se ocitá také obec Horní Jiřetín, která má ustoupit další těžbě uhlí. V roce 1995 jsou ekologičtí aktivisté zařazeni ministerstvem vnitra na seznam extremistických hnutí. Podobně začínají být vnímáni i veřejností. Kolem roku 2000 prochází ekologické hnutí proměnou – více se prosazuje politický lobbying, vstupování do správních řízení, spolupráce s médii a obcemi v postižených oblastech.

Projděte si společně s jednotlivými díly dokumenty ekologicko-politický vývoj naší země. Budete opět stát po boku opatrně se rodičího ekologického hnutí – nejprve ušlapávaného komunistickou zvlí, poté nebojácně rostoucího a přispívajícího k významným změnám politických struktur, později na vrcholu sil a opětovně zašlapaného do země znovuzrozenými ekonomickými zájmy. Patrně dojdete k závěru, že Sametová revoluce byla jenom chvilkovým zastavením na cestě neomezeného drancování přírodních zdrojů. -jj-

DĚJINY NEPOSUŠNOSTI

HISTORIE EKOLOGICKÉHO HNUTÍ V ČESKÝCH ZEMÍCH.

JAKĚŠOVI ČISTIČI POTOKŮ, STŘEDOŠKOLSKÁ PAKÁŽ, ŽIVLOVÉ A CHARTISTI, MILCOVÉ PŘÍRODY, BRONTÍCI, POTÍŽISTI A VĚDÁTOŘI - A NAKONEC REVOLUCE.

Pozvánky - leden 2018

Ekoporadna při Šmidingerově knihovně zve:

Kurzy zdravého veg(etari)ánského vaření

úterý 9. 1., nebo čtvrtek 11. 1. Vždy od 18 hod. na ZŠ Povážská

Další sezóna kurzů probíhá 1x měsíčně do května. Jednotlivé kurzy na sebe nenavazují, hlásit se je možné na každý zvlášť. Čtvrteční lekce jsou určeny rovněž pro ty, kteří kurzy v minulých letech nenavštěvovali. Přijďte rozšířit své kulinářské obzory o potraviny a pokrmy z oblasti zdravé a bezmasé kuchyně. Kurzy budou doplněny teoretickým povídáním o surovinách a postupech zajímavých nejen pro vegetariánskou kuchyni. Kurzovné 100 Kč.

Svou účast hlase předem na: jan.juras@knih-st.cz nebo 721 658 244. Obdobné kurzy probíhají také v Blatné, Volyni a Katovicích.

Zelené otazníky - Jak využít v domě energii Slunce?

středa 17. 1., 18 hod., společenský sál ŠK (3. nádvoří strakonického hradu)

Kdy ji využívat pasivně a kdy aktivně? Dá se Sluncem topit? Proč mít sluneční elektrárnu? Vyplatí se to? Jaké jsou na to dotace? Na tyto a další otázky se pokusí odpovědět energetický specialista Ing. Karel Srdečný. -jj-

Pobočka ŠK Za Parkem zve dospělé i děti:

Lesy a jejich kulturní hodnota

Středa 10. 1.: doc. Ing. arch. Jiří Kupka Ph.D. – přednáška s promítáním. Od 17:00 v promítacím sále strakonického gymnázia.

Hraní na kantely

Neděle 14. 1.: hraní na kantely (vytvořené při akcích ŠK), případně i další nástroje. Koná se od 18:00 na pobočce Za Parkem ve spolupráci se spolkem Spona. K hraní, zpěvu nebo jen k poslechu zveme širokou veřejnost.

Zastavení v čase

Středa 17. 1.: Krátké setkání, ztišení, verše – Josef Kostohryz, poetická próza – Bohuslav Reynek. Od 16:30 na pobočce Za Parkem.

Výlet k památnému buku J. Velenovského

Neděle 21. 1.: Sraz v 11:00 před nádražím ČD. V 11:10 jede vlak do Mačkova. Odtud půjdeme k 200 let starému buku J. Velenovského ke kapličce u Čekanic a na další zajímavá místa (cca 10 km). Zpět jede vlak ze Sedlice např. v 16:17. Cestou si můžeme povídat mj. o J. Velenovském, o událostech uplynulého roku a o plánech na rok 2018.

Ozdobné krabičky

Pondělí 29. 1.: Tvořivý podvečer s Janou Lebedovou. Mezi 17:00 a 19:00 (lze přijít kdykoliv v tuto dobu) v půjčovně pobočky. Pomůcky a materiál na ukázkou a vyzkoušení budou připraveny, ale hodilo by se přinést i vlastní (čtvrtky bílé i barevné, ozdobný papír, lepidlo, nůžky, provázek, pastelky).

Strakonické příběhy XLIX.

Středa 31. 1.: Karel Skalický: Od klavíru k tambuře. Výuka hudby, hudební ústavy a učitelé hudby ve Strakonících na přelomu 19. a 20. století. Další vyprávění regionálního historika v rámci rozsáhlejšího strakonického cyklu, doprovázené projekcí různých dokumentů a vyobrazení. Od 18:00 ve společenském sále ŠK (hrad).

Ledňáčci

Páteční schůzky rodin se zájmem o přírodu, tradice a lidové hry. Pro děti všeho věku (i

v kočárku) s rodiči, prarodiči apod. Přicházet mohou i dospělí bez dětí nebo starší školáci bez dospělých. Pomoc při vedení programu je vítaná, ale není nutná. Chodit lze i nepravidelně. **Sraz vždy v 16:00 před zámek u vývěsky ŠK. 5. 1. navštívíme zvířátka v hradním příkopu** (dostaneme se i dovnitř do ohrady), **12. 1. si připravíme semena na klíčení a výrobu "ojíněných" větviček do vázy**, **19. 1. půjdeme do lesa ke krmelci** a pak se zahřát do tepla, **26. 1. budeme pátrat s dalekohledem** v okolí řeky. Bude-li některý pátek sníh, vezměte si s sebou i boby. Více na pobožce Za Parkem (Husova č. 380, 380 422 720).

Výstavky

Výstavka větviček na určování podle pupenů a borky (nejen s pomocí knih, ale i s možností konzultace) – v půjčovně v Husově ul. č. 380. **Pokračují i dlouhodobé akce - Burza námětů na cestování, Nejmilejší knihy aj.** Otevřeno Po a Čt 13–18, St 8–12 hod. -ah-

Šmidingerova knihovna zve:

Knižní obálky nakladatelství Odeon (dříve SNKLHU) 1953 - 1995

3. 1. – 9. 2., výstava obálek knih – prací předních českých typografů, ilustrátorů a výtvarníků. **ŠK, vstupní hala.**

Kurzy počítačové gramotnosti

9. 1., přednostně pro čtenáře ŠK. **PC I – Základy práce s počítačem** – programy, soubory, složky, průzkumník, práce s okny, připojení flash disků a paměťových karet. **ŠK, studovna, 9:00 – 10:30 hod.**

Skvělý zrak bez brýlí aneb Jak znovu přirozeně vidět

16. 1., přednáška Jany Pozlovské s praktickými ukázkami. **ŠK, společenský sál, 17:00 hod. Vstupné 40,- Kč.**

Spisovatelé do knihoven: Petr Hruška

18. 1., český básník, scenárista, literární historik a vědec. Autorské čtení s debatou. **ŠK, společenský sál, 17:00 hod. Vstupné 40,- Kč.**

Kurzy počítačové gramotnosti

23. 1., přednostně pro čtenáře ŠK. **PC II – Základy psaní textu** - klávesnice, klávesové zkratky, MS Word. **ŠK, studovna, 9:00 – 10:30 hod.**

Mýty a skutečnost v hospicové péči

24. 1., beseda s Robertem Hunešem, ředitelem prachatického Hospice sv. Jana N. Neumanna, a Romanem Dvořákem, strakonickým farářem. Ve spolupráci s Římskokatolickou farností Strakonice. **ŠK, společenský sál, 18:00 hod.**

Tvořivá dílnička - Medvědí rodinka

25. 1., **ŠK, oddělení pro děti, 8:00-11:00 hod.**

Radkin Honzák: "Humor v životě a medicíně"

7. 2., beseda s českým psychiatrem, publicistou a vysokoškolským pedagogem. **ŠK, společenský sál, 17:00 hod. Vstupné 40,- Kč.**

Pozvánky odjinud:

Setkání skupiny "BUĎ SOBĚSTAČNÝ" ve Volyni

Středa 10. 1., pravidelné setkání iniciativy Budsob.cz ve volyňské Kavárně Na dvorku, 18:00. Více informací na www.budsob.cz.

Drobné smetí

Licence glyfosátu byla prodloužena

Velká kampaň, která měla vést k rozhodnutí neprodloužit licenci pesticidům s účinnou látkou glyfosát (zejména Roundup), byla bohužel neúspěšná. Prodloužení licence o dalších pět let při hlasování Evropské komise podpořila svým hlasem kromě např. Německa a Velké Británie i Česká republika. Více se dočtete [zde](#).

KRNAP má nového ředitele

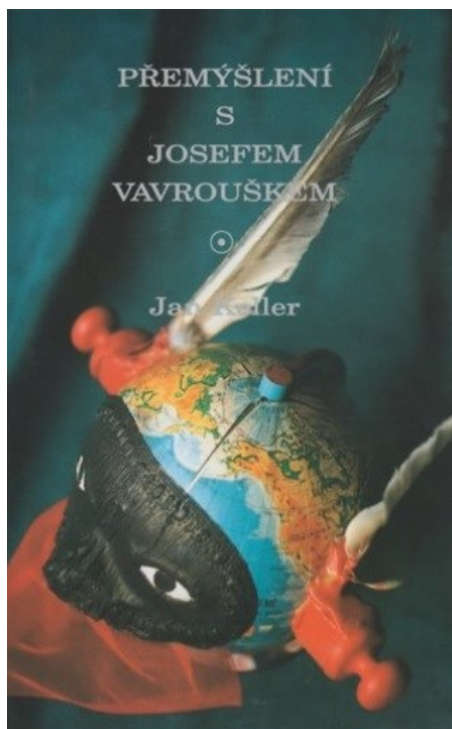
Ředitelem Správy Krkonošského národního parku se k Novému roku stává Robin Böhnisch. Ekologickými organizacemi je tato novinka hodnocena pozitivně, vzhledem k působení bývalého poslance ČSSD ve funkci předsedy výboru pro životní prostředí Poslanecké sněmovny. Více viz [zde](#). -jj-

Literární okno

Co by si pomyslel pan Josef Vavroušek?

V závěru roku je obvyklé se ohlédnout a vybavit si, co nám všechno dal a vzal - a pokud člověk nemyslí jen na své věci soukromé, je to o to barvitější. Jaký byl v tomhle směru letošek? Z čeho se lze radovat, to je (mimo jiné) zvýšení zájmu části veřejnosti o bezobalové obchody a o snahy směřující proti vytváření odpadů v našem každodenním životě. Naproti tomu se odehrálo množství událostí vysloveně nepříznivých. Mezi nimi dominuje tato: novela stavebního zákona, která zbavuje veřejnost a spolky možnosti vyjadřovat se v rámci územních a stavebních řízení ke stavbám nejružnějšího charakteru a kterou lze označit za možná největší krok zpět v polistopadovém vývoji naší země, pokud jde o občanská práva a ochranu životního prostředí (viz [Kompost č. 8/2017](#), str. 3). Zhlédnete-li dokument "Dějiny neposlušnosti", doporučený na str. 11 tohoto čísla, můžete si porovnat, o co jeho aktérům v minulosti šlo, o co se snaží i dnes, co se daří, a co ne. Pro mě osobně je nejvýraznějším hrdinou (nejen) českých ekologických snah ještě i dnes, po tolika letech, doc. Ing. Josef Vavroušek, CSc. (1944-1995), a tak si při různých příležitostech kladu otázku: "Co by si tak asi teď pomyslel?"

Připomeňme si, k jak významnému přínosu pro nadnárodní koordinaci ekologických snah měla naše země nakročeno začátkem 90. let. Krátce po r. 1989 zorganizoval Josef Vavroušek (tehdy ministr životního prostředí a vedoucí vládní komise pro ekologii setkání "Životní prostředí pro Evropu" (Dobříš, červen 1991), které se zúčastnili ministři životního prostředí z Evropy, USA, Kanady a Japonska. Konference navázala na předchozí ekologicky motivovaná jednání (stockholmské z roku 1972 a další) a předcházela Summitu Země (Rio de Janeiro, 1992). Své zástupce vyslalo do Ria 178 členských zemí OSN. Jednalo se o největší světovou konferenci v dosavadní historii. Josef Vavroušek jako vedoucí československé delegace zde předložil převratný návrh na reformu OSN, spočívající v rozšíření pozornosti OSN na oblast sociální a na oblast životního prostředí. Součástí návrhu bylo přiblížení činnosti OSN specifikám jednotlivých světových regionů, a to z důvodu napojení na struktury vznikající "zdola". Jak píše v knize "Přemýšlení s Josefem Vavrouškem" (1995) sociolog Jan Keller, šlo o snahu "nejenom zefektivnit naši odpověď na hrozící ekologické problémy, ale zároveň využít ekologickou výzvu k překlenutí těch napětí, která v současné době blokují šance na úspěšnou spolupráci mezi národy v celosvětovém měřítku".

Zatímco 153 států podepsaly po konferenci v Riu právně závazné dokumenty "Úmluva o ochraně biologické různorodosti" a "Rámcová úmluva o klimatických změnách", naše republika se tehdy nepřipojila. Výraz "trvale udržitelný rozvoj" byl vyškrtnut z návrhu ekologické politiky naší vlády a začal být všemožně zpochybňován. Josef Vavroušek se nevzdal a mimo jiné inicioval v září 1992 založení dodnes existující neziskové [Společnosti pro udržitelný život](#). Až do své předčasné smrti byl jejím předsedou, kromě toho přednášel na Fakultě sociálních věd UK a byl zde proděkanem. Vedl semináře, publikoval, setkával se s lidmi, a to jak se svými příznivci, tak i s odpůrci. Trpělivě vysvětloval naivnost představ o tom, že jsme schopni přírodu nějak vylepšovat, že na její ochranu si musíme nejprve vydělat, že ekonomika má přednost před ekologií... Člověka viděl jako výjimečného tvora, ale ne v tom smyslu,

že by se měl povyšovat a ostatním škodit. Pochopíme-li člověka jako bytost schopnou mezidruhového altruismu, přiblížíme se k rovnováze mezi ideály humanismu a zachováním přírody. Josef Vavroušek zastával názor, že *"šťěstí a spokojenost člověka jsou nepochybně jen velmi volně vázány s absolutním výdělkem nebo absolutní spotřebou. Průměrný Američan má asi osmkrát větší výdělek a spotřebu než průměrný Čech, to ale neznamená, že by byl osmkrát spokojenější..."*

Myšlenka trvale udržitelného života je optimistická, počítá se schopností lidí uvědomovat si rizika svého počínání a vyhýbat se slepým uličkám vývoje. Není představou nerealistických snů, ale výsledkem studia i životních zkušeností. V případě J. Vavrouška měly velký význam zejména jeho cesty po světě, kde viděl důsledky neuvážených činů, ale i příklady mimořádných osobností. Jaký byl on sám, o tom se můžete dočíst na str. 19. Nebo např. v charakteristice [z článku Jakuba Patočky](#) "Dvacet let Vavrouškova návrhu na reformu OSN":

"... Probíráte-li se jeho texty, ihned si povšimnete jejich zvláštní struktury připomínající poznámky k přednášce.... Jeho přístup k přírodě, ale i ke skutečnosti všeobecně, je přístupem systémového inženýra. Problém často vykládá jako matici, v níž se prolínají a vzájemně ovlivňují parametry nejméně dvou kategorií. Takový výklad často působí chladně, až stroje, někdy schematicky, zvláště týká-li se komplexnějších sociálních jevů. Zde se ale sluší podotknout, že mechanická strohost Vavrouškových psaných výkladů byla v realitě kompenzována mimořádnou vřelostí jeho osobnosti, okouzující zejména zřídka vídanou kombinací mírnosti a pevnosti při jakémkoli počínání..."

Připadá vám, že by se tato slova snad hodila jako popis ekoteroristy? Přesto musel Josef Vavroušek i jeho následovníci často takovým nařčením čelit. Jan Keller ve výše zmíněné knize popisuje tuto situaci velmi výstižně: *"... Žalující stranou jsou zde přece technokraté, kteří mají obhajobu nejrůznějších aspektů brutality moderního světa přímo v popisu své práce... Co může být hrubějšího než obrovské krvavé továrny, ve kterých se stovky tun živých tvorů mění ve vstupy mechanismu potravinářského průmyslu? Co může být nesnášenlivějšího než přesvědčení, že člověk má právo leptat zaživa tkáně jiných živých tvorů, pokud výsledkem bude nová značka pleťového krému? ... Žádnou z těchto forem násilí nevynalezli ekologové. Jsou-li přesto dnešní manažery násilí obviňováni z agresivity, máme před sebou přímo modelový případ autoprojekce..."*

Ekologicky smýšlející lidé nechtějí omezovat něčí svobodu. Naopak, jde jim o to, aby ji měli všichni - aby svoboda jednoho končila tam, kde by začalo ubližování druhým. Příkladem může být známý Montrealský protokol z roku 1987 a jeho dva zpřísnující dodatky z let 1990 a 1992. Šlo tehdy o mezinárodní regulaci úniku freonů do atmosféry. Výrobci těchto nebezpečných látek nebyli omezeni ve svých lidských právech, ale v tom, čím ohrožovali naše společné prostředí. Výsledkem bylo podstatné zlepšení situace, které by ale nenastalo, pokud by byly převážily názory jako: "Výrobci dávají lidem práci, ekologové jim do toho nemají co mluvit, varování před úbytkem ozonové vrstvy je beztak přehnané, podnikatelé by měli mít možnost svobodně vyrábět a vydělávat..." Jak často slyšíme něco podobného, když se jedná třeba o ochranu zeleně? O jejím zásadním významu se už dávno ví, ale pořád převládá představa, že ještě není tak zle, že ještě tenhle a tenhle zdravý strom můžeme klidně porazit a místo něj vysadit něco menšího, nejlépe miniaturního, přece kolem je jich ještě dost... A těch několik hektarů volné půdy, co se denně v ČR zadláždí, také snad můžeme postrádat, však se to tak dělá všude... A ta vyschlá studna se nahradí novým vrtem, však ona tam ve větší hloubce ještě nějaká voda je... Potomci si nějak poradí, nemá cenu se na ně ohlížet, však ani na nás se nikdo nijak moc neohlížel..." O co hezčí je myšlenka Josefa Vavrouška, že ve světě omezených možností se zdrojem bezmezného bohatství může stát naše myšlení, a to v trojrozměrném prostoru lidské naděje! **-ah-**

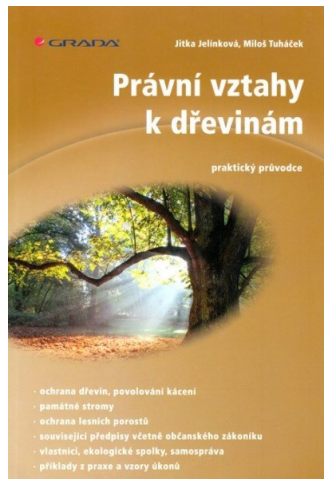

Foto Jiří Čejka, CC Attribution-Share Alike 4.0 International

Právní vztahy k dřevinám

Jelikož je povolování kácení dřevin nejčastější agendou řešenou odbory životního prostředí a toto téma se také často vyskytuje při působnosti ekologických spolků a mezi dotazy nejrůznějších poraden, monotematická publikace, která by poměrně složitou legislativu kolem dřevin rozebírala, je více než potřebná. Není příliš třeba dodávat, že kniha, která vyšla v loňském roce, plně uspokojí všechny výše uvedené skupiny. Velmi dobře také reaguje na některé dílčí změny legislativy, které proběhly v nedávné době.

Publikaci asi nejvíce ocení všichni ti, kteří nějakým způsobem vstupují do správních řízení souvisejících se zásahy do dřevin v katastru obcí. Pro úředníky obecních úřadů může znamenat doplnění podmínek správního řádu a naleznou zde rovněž konkrétní příklady v oblasti sporných nebo různě vykládaných ustanovení zákona č. 114/1992 Sb., vyhlášky č. 189/2013 Sb. a její novely č. 222/2014 Sb. Pro účastníky těchto řízení ze strany ekologických spolků je pak kniha ještě cennější, neboť autoři problematiku nevykládají pouze nezáživnou

právníkou "hantýrkou", ale je zřejmé, že se touto cestou snaží přispět k všeobecné ochraně dřevin a upozorňují zejména na body, které ji mohou zásadním způsobem komplikovat.

V posloupnosti textu se od všeobecných ustanovení dostáváme k procesu povolování kácení dřevin (včetně volného kácení a kácení na oznámení) a ukládání náhradní výsadby. Je rozebrána problematika účasti veřejnosti v těchto procesech, zákazy kácení a sankce. Materiál se věnuje také památným stromům, podrobně rozebírá spornou oblast ochrany dřevin z pohledu jiných předpisů (dřeviny u pozemních komunikací, drah, elektrizačních soustav a kácení při úpravě břehových porostů) a vděčné téma sousedských sporů. Na doplnění text obsahuje i pojednání o ochraně lesních dřevin. Bonusem jsou pak užitečné vzory formulářů správních úkonů.

Kromě uvedených cílových skupin čtenářů je možné knihu doporučit všem, kteří se zajímají o dřeviny (nejen) v prostoru měst a obcí a rádi by i více pronikli do možností, jak je aktivně chránit. **-jj-**

Letokruhy jako kalendář i záznamník

Kniha, která zaujme, potěší a rozšíří poznání.

Pokud se chcete dozvědět něco o dendrochronologii, je tato útlá, ale informacemi o stromech a času nabitá knížečka určena přímo pro vás. Ve svých dvanácti tematických částech mimo jiné poskytne např. informace, kdy a jaké dřeviny rostly v Čechách. Nebo pokud vás trápí mnohokrát kdekoliv a kýmkoliv propíraná problematika změny klimatu, najde v publikaci částečně zpracovanu i tuto záležitost. Lidé libující si v katastrofách se dozví, co k tomuto tématu říkají stromy. Svěbytníci a rozumbradové v jejich řádcích najdou okénko do skladby dřevin v často omílaném středověku. A věřte, nejedná se o věci jednoduché. Vše je pečlivě doloženo fakty, grafy a napsáno ve velmi čtivém slovu.

Autor Josef Kyncl v knížce zhodnotil výsledky dendrochronologického výzkumu, který přesahuje hranice České republiky. Vynesl na světlo poznání trpělivou, kolektivní práci svých kolegů jak v tuzemsku, tak v zahraničí. Celá kniha je napsána podle mého posouzení velice poutavě, jako detektivka, kde se jde po stopách času tak, jak jej ve svých letokruzích zachytily stromy. Publikaci je možno objednat v knihkupectvích v papírové i v elektronické podobě. V obou případech je předurčena k tomu, aby byla čtena jak doma, tak třeba na jedné noze v autobusu nebo v zadýchaném kupé vlaku. Mimo jiné je také ve fondu Šmidingerovy knihovny. Takže s chutí do toho. **-vh-**

Letokruhy smrku ztepilého od Boubínského jezírka, foto -vh-

"Dvanáct visutých zahrad"

Pod názvem "Dvanáct visutých zahrad" se skrývají verše inspirované jednotlivými měsíci v roce a pak ještě v druhé části sbírky několika dny strávenými na dovolené u moře. Krásy a zážitky, které přinášejí, pozdvihují autorčinu mysl výš a ještě výš - proto ten vzletný název. A to platí i na těžké chvíle, nejen na ty okouzlující. I bolest se dá takhle přetavit, zvlášť když je prožita spolu s nějakou spřízněnou duší. [Zuzana Renčová-Nováková](#), z jejichž básní je zmíněná útlá knížečka sestavena, pochází z rodiny postižené velkým neštěstím - její otec, básník **Václav Renč**, byl odsouzen ve vykonstruovaném procesu a po více než deset let nemohl žít se svou ženou a vychovávat syny a dceru, ačkoliv se ničím neprovinil. Už jsme o něm několikrát psali a uveřejnili jsme úryvky z jeho díla, a tak si možná pamatujete na jeden z nich, kde se mluví o zatím nenarozeném miminku (viz [č. 5/2013](#)). Tím dítětem byla právě malá Zuzanka. Celý svůj školní věk prožila v pronásledované rodině a o to více byla pak vděčná za lásku svého milého a za pohled jeho očí, o nichž napsala, že jimi "se na mě bratři a rodiče usmívají".

V dokumentu režisérky **Heleny Třeštíkové** „Vyloučení z literatury“ se o osudech V. Renče a několika dalších spisovatelů podrobně vypráví. **Zdeněk Rotrekl** v závěru říká, že to vše, co zlého zažil, mělo smysl a že ničeho nelituje. Zároveň se mu ale zlomí hlas, protože pocit smíření neznamená souhlas s tím, co se dělo, a ani se nevyklučuje se smutkem nad utrpením neviných lidí. Dcera jiného spisovatele, **Václava Prokúpa** (od něž si moje generace pamatuje přinejmenším dvě moc hezké knížky - „Naše hříbátka“ a „Baba“, vydané v letech 1969 a 1971 v úpravě pro děti) se v dokumentu zmiňuje o rodinných dopisech, které jeho otce držely celých třináct let vězení nad vodou a velmi často byly o přírodě, o jejich proměnách. Otec pak říkal, že podle nich aspoň věděl roční doby...

A právě o tom samém je i kniha „Dvanáct visutých zahrad“. Vypsala jsem pro vás několik úryvků a doufám, že se vám budou líbit. Že si na ně občas vzpomenete, až se budete v novém roce toulat krajinou a budete mít sváteční, rozechvělou náladu...

-ah-

Leden,
měsíc hladových ptáčků a skleněných žabek v tůni,
měsíc mrznoucích prstů lesních jezinek,
scvrklých šípků ve vymrzlém trní
a tramvají s okny, kterými je místo do ulice
vidět do bílých džunglí plných hvězd a zkamenělých vodotrysků.
Leden, měsíc jako pro Bachovu hudbu,
tak tichou, až se klenba otvírá...

... Únor,
měsíc koloušků ještě nenarozených, čekajících
v nehybném šeru za útlými boky srn na sluneční povel "růst!",
měsíc sněženek ve stáncích a prvních fialek,
měsíc jívový a slibující, měsíc mlhy a potoků:
hlas už se jim rozechvívá - ale ještě ne, ještě chvíli...

... Březen,
měsíc zaječích novorozeňátek a mokrého sněhu,
měsíc prvního zelenání, měsíc, kdy procítající hlína
tu a tam puká prvními barevnými kvítky
přikrčenými na kratičkých stoncích:
fialky, podběl, jaterníky, červené plicníky, petrklíče,
bledule s okraji zlatě připálenými...

... Duben,
měsíc vaječných zoubků, které otvírají
bílá vězeníčka pod křídly kvočen,
zelený měsíc kůzlat a drobných pokladů
v houpačkách ptačích hnízd, měsíc vzkříšených stromů.
... Duben, měsíc vzkříšení. A všechna světla se zažihají!
Lampičky květů v trávě, za ploty,
po ulicích, na slavobránách větví,
lampión noci, paprsky deště, prapory větru, slavný vůz slunce.
Vstal jest této chvíle!

Foto -ah-

... Květen,
měsíc zlatých lilií za plotem zahrádky,
starostlivého třepetání nad oživlými důlky hnízd,
měsíc dlouhých procházek a prvních letních střevců,
luk, kvetoucích jak podnožka pro mocnou královnu.
Nad zeleným krajem stojí krásná paní,
dlaněmi stříbrných dešťů žehnající,
s korunou slunce milostivou...

... Červen,
měsíc rozvíjejících se růží a závratí
křehkých ptačích křídélek, která se poprvé opřou o vítr,
měsíc pokosené jeteliny, vůně, sametového ticha
na břehu večerní oblačné vody.
Do daleka se rozléhá plácnutí ryby i rackovo zvolání ze sna.

A tam, kde se koupáme v černých stínech keřů,
se tajemná voda zalývá smíchem:
to že v ní tepe tvé veselé srdce a moje srdce a není čas,
nic nemíjí, ničeho neubývá.

... Červenec,
měsíc vysokých bodláků a divizen čarodějek,
které v letní bouři mraky a blesky
zaříkají na oranžová křídla lesních motýlů.

Foto -jj-

... Srpen,
měsíc dlouhovýchlasých klasů, rytířů stárnoucího léta,
kteří před jeho tváří bělavějící žárem
sklánějí hlavy k rozpukané zemi.
Srpen, měsíc posledního tikotu mláďátek v kulatých
dlaních hnízd.
Už mají naspěch, aby se ještě naučila létat
a kroužit v hejnech a bojovat s větrem nad dalekými moři,
anebo sbírat zmrzlé hrozinky v okrajovaném trní...

... Září,
měsíc dalekých cest a pokory
letních květů, sklánějících korunované hlavy k zemi,
měsíc neklidného křiku ptačích houfů -
a jeden po druhém se spouštějí po dalekém větru...

... Říjen,
měsíc padajících listů
a hvězdných zrn, jimiž se probírá královna v modrém
plášti...

... Listopad,
měsíc posledního zčernalého listu na holé větvi hrušně,
umělých květin, chrastivých věnců,
svíček blikajících sychravou nocí,
měsíc spících za cihlovou zdí,
těch, o kterých se srdcem zamklým sníme
v hlubokých podzimních hodinách.
Sníh s deštěm bičuje kmeny stromů, které už nic necítí,
a stéká do prokřehklých houštin, kde se krčí lesní zvířata...

... Prosinec,
měsíc prostínekých písní
a dlouhých nocí nad spícím krajem, který oddychuje
pod ledem žábrami ryb, pod sněhem zeleným osením.
Prosinec, měsíc opuštěných stohů, u nichž se shromažďují
pernatí bažanti se svými družkami.
Hvězdičky jejich stop se zrcadlí i na nebi,
ale ta největší teprve zahoří...

Vzpomínka na Josefa Vavrouška

(prosinec 2017)

„Chlap, co tady chybí...“ je motiv jedné známé písně, který se mi vybaví vždy, když si připomenu Pepíka Vavrouška jako člověka, kterého jsem měl to štěstí osobně poznat a na kterého si často vzpomenu, i když je to už skoro 23 let, co tu s námi není.

Na pracoviště ekonomického výzkumu, které bylo jeho působištěm, jsem docházel v posledním roce studia kvůli materiálům na diplomku, a když jsme se s mojí tehdejší konzultantkou dostali k širším souvislostem, poznamenala jenom: „K tomu by vám měl co říct kolega Vavroušek. Musíte nějakou dobu počkat, zrovna se dost potloukl při horolezecké výpravě na Pamíru – ale nebojte se, při jeho vitalitě bude brzy v pořádku“. V tu chvíli mě napadlo, že tady a s takovými lidmi bych chtěl pracovat.

To se nakonec podařilo a pak už jsem vděčně využíval ochotu Pepíka jako staršího kolegy, který se choval jako kamarád, cokoli mi vysvětlit. Vedl výzkum zaměřený na životní prostředí v ekonomických a vědeckotechnických souvislostech. Přestože jsem pracoval v jiném odboru, který by se dnes nazýval lidské zdroje nebo lidský kapitál, nebyl problém věnovat se otázkám zasahujícím přes hranice specializací. Pro Pepíka to bylo zcela přirozené. Původně strojař s ekonomickým zaměřením, znalec kybernetiky a systémový inženýr měl velké znalosti z historie a umění, sociologie a politiky. Své ekonomické práce opíral o základ lidských hodnot a jeho tématem po listopadu 1989, jehož byl významným aktérem, byl trvale udržitelný rozvoj.

Ještě zajímavější než konzultace k výzkumným pracím pro mne byly neformální rozhovory třeba cestou na oběd. Dnes bych mohl říci, že jsem obdivoval jeho široký rozhled (namátkou byl znalcem středověké deskové malby a stejně tak bylo možné s ním probírat detaily Piagetovy psychologické teorie vývoje dětského myšlení). V rozhovorech, které jsou pro mne nezapomenutelné, však jeho projev nepůsobil jako mluva znalce, ale spíše jako řeč zvědavého kluka, který neztratil radost z poznávání světa kolem sebe.

V době, kdy vstoupil do politiky a byl ministrem životního prostředí, jsme se občas potkali v metru nebo na ulici – byl stále stejný jako vždy před tím. Přitom sváděl těžké boje proti jednostranným přístupům v zacházení s životním prostředím. Bylo nápadné, jak byl mnohým politikům trnem v oku, jak s ním nesouhlasili, ale zároveň jak jej nemohli přehlížet. Vzbuzoval přirozený respekt i u svých odpůrců. Dovedl například moderovat diskuse o jaderné energetice způsobem, kdy vytrvale dobýval z jednotlivých prezentovaných názorů konstruktivní momenty, které ani jejich aktéři nebyli ve své zaujatosti schopni vidět. Neváhal rozjet se do maďarského parlamentu v Budapešti vysvětlit poslancům problematiku vodního díla Gabčíkovo-Nagymaros. Bolestně si uvědomuji, jak moc jinak by vypadaly dnešní spory kolem globálního oteplování nebo Národního parku Šumava, kdyby se jich mohl účastnit.

Kdybych měl říci, co mi rozhovory s Pepíkem Vavrouškem přinesly pro moje osobní poznání (které je hodně subjektivní a nelze je zobecňovat), tak to je vnímání ekologie ne jako až technokratického zkoumání souvislostí v přírodě a životním prostředí, ale jako velmi široce založený pohled na svět, který nám umožňuje dovídat se něco sami o sobě – zda pěstujeme lidské hodnoty, anebo zda je prodáváme za něco jiného. U Pepíka bylo možné vnímat hlubší kořeny takového pohledu na svět v jeho účasti ve studentské expedici Lambaréné, která v r. 1968 vezla léky a materiál do Schweitzerovy nemocnice v africkém Gabonu. Kromě humanisty Alberta Schweitzera bylo pro něj celoživotním zdrojem inspirace dílo Antoina de Saint Exupéryho. Často odkazoval zejména na jeho knihu Citadela.

Jak píšu tento příspěvek, uvědomuji si čím dál více to, nakolik dnes chybí širší pojetí ekologie – pro Pepíka do této oblasti (snad si mohu troufnout to tak říci) patřila i schopnost domluvit se navzájem i při různosti názorů. Každý rozumí tomu, o co jde, dokud lidé nezačnou komunikovat – pak vyskočí rozpory, které často není lehké překonávat. U Pepíka to bylo naopak – na každého působila od první chvíle jeho bezprostřednost, s níž dokázal navázat rozhovor s kýmkoli. Choval se přirozeně přátelsky a s klukovskou samozřejmostí překračoval bariéry mezi lidmi. Stejně při rozhovorech s kolegy, jako i na úrovni mezinárodních jednání.

Nejen pro mne to byl velký šok, když jsem se dověděl, že Pepík zahynul pod lavinou

Tatru z expedice Lambaréné lze dodnes vidět v muzeu v Kopřivnici, foto -ah-

v Západních Tatrách, v dolině Parichvost, společně se svou dcerou Petrou. Nepřestává mi to být líto, ale zároveň vím, že pro Pepíka nebyla příroda kulisou, kam se chodí na výlet, když je hezké počasí. Ta tragédie mi připomněla, že jeho vztah k přírodě byl doopravdy, ne jenom ve formě názoru, který se spřádá podle momentální potřeby. Zásahy osudu jsou často kruté. Mohu být proto jen vděčný, že vzpomínka na vzácného člověka a kamaráda je pořád svěží. **Jaromír Havlík**

Objevy detektiva Ledňáčka - odpovědi

- Včely v zimě nespí. Shluknou se do chomáče okolo matky a pravidelně se střídají, aby nebyly některé pořád uvnitř, a jiné na chladnějším povrchu. Pomocí rychlých drobných pohybů svých těl se zahřívají, a protože k tomu potřebují energii, přijímají i v tomto období potravu z nashromážděných zásob (chomáč se za tím účelem pozvolna stěhuje po plástech). Výkaly zadržují v sobě ve speciálním váčku. Sem tam se potřebují venku vyprázdnit, a tak jim mohou být osudné dlouhodobé mrazy. Na druhou stranu, častá oteplení je ruší natolik, že jim také nedělají dobře. Hrozí jim i různá další nebezpečí – viz např. [zde](#). Na jaře se potřebují vydatně posilnit, a proto je důležité, aby našly hojnou a různorodou pastvu, a ne nehostinnou krajinu přizpůsobenou jen potřebám a pohodlí nás, lidí.

Foto -ah-

- Proslulými spáči jsou např. plši a plšici. Je-li nepříznivý rok bez dostatku potravy, prostě si zalezou do dutiny stromu nebo do ptačí budky (někdy také k lidem, a to nebývá zrovna vítané) a počkají. O to víc a rychleji se pak ale musí dostatečně vykrmit semeny a lesními plody, takže zase tak pohodlný ten jejich život není, jak to vypadá na první pohled.

- „... Schovám já se pod hrudu, tam já zimu přebudu“. A pokud by vás zajímaly i další sloky, najdete je např. [zde](#). -ah-

Zdraví a strava

Zdravé mléko?

Tento článek jsem se rozhodla napsat proto, abych pomohla možná i jiným dětem a jejich rodičům. Mám pětiletého syna Tomáše. Klučík byl až do svých tří let naprosto zdravý. Ani rýma či kašel, prostě nic... Možná občas zvýšená teplota po očkování nebo jiné zátěži. V necelých třech letech musel Tomášek nastoupit do mateřské školky. To, že bude často nemocný, jsem tak nějak očekávala. První tři měsíce proběhly relativně v pořádku, ale co se začalo dít poté, to jsem opravdu nečekala. Téměř každé tři týdny syn ulehl s velmi vysokými teplotami (až 40 °C), střídavě měl buď kašel s velkým zahleněním, anebo angínu. Během jednoho roku musel užívat až šestkrát antibiotika. Byli jsme zoufalí a hledali pomoc, kde se dalo (homeopatie, léčitelé a různé alternativní metody). Vše pomohlo jen krátce. Pouze dobře zvolená homeopatika "snížila" chlapečkovu nemocnost na jednu za sedm týdnů. I tak jsme byli vděční. Aby toho ještě nebylo málo, začal Tomášek trpět urputnou zácpou. Když měl stolici dvakrát do týdne, považovali jsme to za zázrak, většinou totiž ji měl jednou za osm až deset dní. Jak při tom trpěl, snad ani nemusím popisovat. Ještě dnes si dobře vzpomínám, jak jsem při stále se opakujících nemocech a vysokých teplotách zoufale brečela v koupelně, že budu opět doma na ošetřování... To, že jsem na tom finančně byla pomalu hůře než na rodičovské dovolené, raději nekomentuji. U paní doktorky jsme byli jako doma a stejně nám nikdo nebyl schopen říct, proč je najednou Tomášek tak často nemocný. "Prostě začal chodit do školky a buduje si imunitu, vydržte to, časem se to zlepší..." - zněla rada. No tak to ani náhodou. Druhý rok ve školce byl snad ještě horší. Homeopatika jsme dobrali (berou se celý rok) a chlapec byl opět měsíc co měsíc nemocný. Moje zoufalství bylo šílené, pořád jsem si říkala - to přece není možné, vždyť žádné dítě v Tomášově třídě tak často nemocné není. Napadaly mě hrozné myšlenky a ten kolotoč pravidelně se opakujících nemocí se stále velmi vysokými horečkami mě vyčerpával.

Foto CCO

Musím dodat, že trávíme hodně času v přírodě. Tomáš bývá několik hodin denně venku, a to i v zimě. Snažíme se dodržovat rovněž zdravou stravu - hodně ovoce, zeleniny, dostatek vlákniny proti zmiňované zácpě, ovocné stoprocentní džusy atd. Ve školce byl jídelníček bezvadný - denně mléko, ovoce nebo zelenina k svačině, zdravý a chutný oběd. Zkrátka jsem nenašla nic, co by bylo špatně. A tak jak jsem byla dost často s Tomáškem doma, hledala jsem svoji seberealizaci, abych se, jak se říká, nezbláznila.

Vždy mě fascinovali ti, kdo brání přírodu, jsou v tomto aktivní a odvážní. Přála jsem si být jako oni... dokázat to samé... a tak jsem při hledání pomoci pro svého syna narazila na skupinku lidí, kteří hodlali protestovat před cirkusem za práva těch ubohých zvířat, která jsou v nich pro naši zábavu předváděna. Sebrala jsem odvalu a vydala se k cirkusu za nimi. Nic lepšího jsem nemohla udělat. Nejen, že jsem se seznámila s úžasnými lidmi, ale díky tomu jsem začala zkoušet veganskou stravu, která mě velmi zaujala. Poté, co jsem se začala o toto téma blíže zajímat, rozhodla jsem se, že z etického důvodu už nikdy nepozřu nejen maso (byla jsem v té době pár měsíců vegetariánkou), ale že i mléko a mléčné výrobky omezím na úplné minimum a vejce taktéž. U zbytku rodiny mi to ovšem neprošlo a začala jsem se tedy realizovat jen na sobě a Tomáškově. A ač jsem od toho moc neočekávala, tak po zhruba osmi měsících bez mléka a s minimem masa a mléčných výrobků je Tomáš zdravý jako řípa. Žádné vysoké teploty, zácpa úplně vymizela, zahlenění taktéž. Po angíně ani památky. Ač je téměř polovina zimy, my jsme od dubna nezastonali! Pro potvrzení své domněnky jsem nechala synovi udělat testy a byla u něj potvrzena alergie na laktózu. Do MŠ jsem musela donést doklad o tom, že syn nesmí konzumovat kravské mléko, aby ho přestal dostávat. Každé ráno si pochutnává na kukuřičných lupíncích, které plavou v sójovém mléce, a jsme spokojeni oba.

Nejvíce mě zaráží všeobecně zažitá tvrzení, že kravské mléko je zdravé. Kdo bere tuhle jistotu a opovažuje se to tvrdit? A co mi připadá nejhorší (ba řekla bych až trestuhodné), je systém, jakým se surovina patřící někomu jinému (myslím tím teleti) dotovaně "distribuuje" do škol (a v předchozím roce právě i do mateřských škol) pod rouškou zdraví našich dětí. Projekt "Školní mléko" znamená téměř nucenou dodávku výrobků z kravského mléka do školských zařízení, to vše z kapes daňových poplatníků a s argumentem plnění "spotřebního koše".

Já můžu děkovat osudu, že jsem negativní zdravotní důsledky konzumace kravského mléka poznala "včas". Ale co jiné děti, které nemají tak výrazné příznaky jako můj syn? Ty budou pít "zdravé mléko" dál a škodit si? Ano, jsem našťavaná a mám na to nárok. Téměř dva roky jsem se dívala, jak můj syn trpí, a já mu nedokážu pomoci. A to vše jen kvůli tomu, že pil denně mléko, které mu v rámci dotovaného projektu někdo jiný nakazoval konzumovat. Kdybych měla peníze, čas a nervy, možná bych se i pustila do boje s větrnými mlýny a pokusila se (i když asi s mizivou šancí na úspěch) o systémovou změnu. Takhle mám alespoň novou zkušenost a pár dobrých přátel navíc. A to je také obrovská výhra. **J. K.**

Tradiční a sváteční pokrmy

Pučálka

Ingredience: zelený hrách, sůl, pepř, rostlinný olej

Postup přípravy: Hrách necháme 24 hodin nabobtnat pod vodou. Slijeme a necháme den až dva za pravidelného vlhčení naklíčit. Naklíčený hrách zprudka osmahneme na rozpálené pánvi s malým množstvím oleje. Dle chuti osolíme a opeříme.

Cizrnový šoulet (plech)

Ingredience: ječné kroupy (zhruba 400 g), cizrna (zhruba 250 g), 2 cibule, česnek (6-8 stroužků), rostlinný olej, sůl, pepř, petržel, majoránka, libeček apod.

Postup přípravy: Cizrnu namočíme přes noc a uvaříme doměkka. Kroupy (můžeme předem také namočit) uvaříme doměkka a smícháme s cizrnou, ochutíme solí, pepřem a bylinkami. Na oleji zpěníme cibuli a v závěru restování přidáme utřený česnek, který necháme rozvonět. Přimícháme k ostatním ingrediencím a vložíme na plech vylitý olejem. Pečeme na 220 °C do počátku hnědnutí. Podáváme s kyselou okurkou nebo kyselým zelím.

Foto -jj-

Pohankový kuba

Ingredience: pohankové kroupy (cca 250 g), ječmenný bulgur nebo obdobná ingredience (cca 250 g), sušené houby (šálek), cibule, česnek (4-5 stroužků), sůl, pepř, drcený kmín, rostlinný olej

Postup přípravy: Pohankové kroupy a bulgur uvaříme dle návodu v osolené vodě doměkka. Houby namočíme do horké vody. Na pánvi orestujeme na oleji cibuli, ke konci restování přidáme česnek, ostatní koření a slité houby. Smícháme s obilovinami, dochutíme a na olejem vylitém plechu pečeme na 220 °C do počátku hnědnutí.

Špaldová štóla

Ingredience: hladká špaldová celozrnná mouka (500 g), kokosový tuk (3-4 lžíce), silken tofu nebo tofu natural umixované s malým množstvím vody (250 g), mandle nebo jiné ořechy (100 g), vanilkový cukr (2 sáčky), prášek do pečiva (sáček), rozinky – mohou být namočené v rumu (50 g), kandovaná pomerančová kůra nebo jiné kandované ovoce (100 g), půl muškátového oříšku

Postup přípravy: Ořechy pomeleme najemno. Kokosový tuk rozpustíme v ruce a při-

mícháme k mouce a ostatním ingrediencím. Vytvoříme vláčné těsto (dle potřeby přidáme menší množství vody), které vyválíme na 0,5 cm silný plát. Ze stran přeložíme dvakrát dovnitř. Dle velikosti štóly pečeme na 180 °C 30–45 minut.

Nepečené cizrnové kuličky

Ingredience: vařená cizrna (šálek), datle (šálek), lískové ořechy (půl šálku), kokos nebo kakao na obalení

Postup přípravy: Lískové ořechy opražíme na plechu v troubě nebo na suché pánvi (můžeme zbavit slupky) a po vychladnutí sekáčkem umixujeme na prach. Datle namočíme v horké vodě do změknutí, slijeme, necháme vychladnout a umixujeme. Vychladlou cizrnu také umixujeme (dle potřeby přidáme malé množství vody) a smícháme s datlemi a oříškovou drtí. Válíme kuličky, které můžeme obalovat v kokosu, kakau nebo zbytku oříškové drti.

Medvědí pracny

Ingredience: celozrnná pšeničná hladká mouka (150 g), olej (100 ml), vlašské ořechy (50 g), hnědý nebo vanilkový cukr (30 g), kakao (lžice), dle chuti skořice a nadrcený hřebíček, badyán...

Postup přípravy: Ořechy podrtíme najemno. Smícháme s ostatními ingrediencemi. Dle potřeby přidáme mouku, nebo olej. Směsí plníme formy a pečeme na 180 °C cca 15 minut. -jj-

Kapustová polévka s vločkami a řepou

Ingredience: 1 hrnek nakrájené kapusty, 1 malá červená řepa, 100 g celeru, 3 plné polévkové lžičce ovesných vloček, troška kurkumy, sůl, ¼ l vody, 1 lžička miska, umeocet, 4 lžičce rostlinné smetany, naťová cibulka nebo petrželka.

Postup přípravy: Na hrubém struhadle nastrouháme řepu a celer, osolíme a dáme do hrnce, zalijeme vodou, přidáme kapustu, vločky a kurkumu a uvaříme doměkka. Pak přidáme ostatní ingredience a chutná polévka je hotova.

Obměna: místo celeru můžeme dát mrkev nebo petržel, místo vloček jáhly, pohanku, amarant nebo quinou.

Eva a Božena Legátovy

175 2018

Víte, že od roku 1843 můžete...

- posílat vánoční pohlednice
- sladit kostkovým cukrem
- a díky páteru Šmidingerovi si ve Strakonících půjčovat knihy?

Oslavte s námi 175 let!

Ing. Jan Juráš -jj-

Ekoporadna při ŠK, Informační centrum neziskových organizací, Husova 380, Strakonice

Po, St: 7:30 - 16:00, Út, Čt: 12:00 - 16:00,

Pá - po domluvě

tel.: 380 422 721, 721 658 244

E-mail: jan.juras@knih-st.cz

Základní organizace Českého svazu ochránců přírody Strakonice, Zámek 1

www.csop-strakonice.net

E-mail: posta@csop-strakonice.net

Kompost - Strakonický měsíčník o ochraně přírody

Příspěvky v tomto čísle - Jan Juráš, Alena Hrdličková (-ah-), Vilém Hrdlička (-vh-), Pavlína Koubková, Anděla Kinclová, Jaroslav Šíma, Aneta Ira, Zuzana Jahnová, Eva Remišová, František Zima, Eva Legátová, Simona Šafarčíková, Jaromír Havlík

Grafika - Jan Juráš

Logo Kompost - Monika Březinová

Kresby - Ivana Jonová

Jazyková úprava - Jan Juráš

Kontakt - jan.juras@knih-st.cz, 380 422 721

Publikované články vyjadřují výhradně názory autorů

Anticopyright 2018

ŠMIDINGEROVA
KNIHOVNA
STRAKONICE